Anul I. Decemvrie, 1907. Nr. 12.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și vieața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 6 cor.; pe o jumătate de an 3 cor. — Pentru România 8 Lei.
Un număr 50 fil.

DESVOLTAREA ISTORICĂ A ANULUI BISERICESC.

Conținutul anului bisericesc.

II. *Sărbătorile împărătești sau ale Domnului.* La începutul creștinătății, precum s'a arătat [1] fiecare zi a săptămânei era sărbătorită prin anumite acte de evlavie întru aducerea aminte de patimile și de moartea Domnului nostru Iisus Christos. În special însă ziua Duminecii, ca ziua în carea a înviat Domnul și a desăvârșit mântuirea neamului omenesc, era sărbată și prefăcută în mod solemn ca cea mai însemnată din toate zilele și ca ziua Domnului. Sărbarea Duminecii mai deosebit de celelalte zile a săptămânii, biserica a început și continuă a o face chiar de pe timpul Apostolilor, precum ne putem convinge din faptele sf. Apostoli, din scrierile sf. Părinți, din constituțiunile apostolice și din practica bisericească. Și o sărbăm în locul Sâmbetei din T. V. și ca ziua primă a săptămânei, în carea mai ales vedem împlinite din partea lui D-zeu toate lucrările cele spre mântuire, deoarece D-zeu *Tatăl* cel atotputernic în ziua Duminecii a făcut lumina, condiția de existență pentru toată zidirea; D-zeu-*Fiiul* Dumineca a săvârșit prin Învierea sa mântuirea noastră, iar D-zeu *Duhul* Sfânt tot Dumineca a săvârșit sfințirea noastră.

Faptul acesta fiind îndestulitor pentru primii creștini și pentru cele dintâi comunități creștine, se pare că ei nici nu ar fi simțit trebuința și de alte sărbători. Mai cu seamă observăm aceasta la creștinii dintre păgâni. Nu așa însă creștinii dintre Iudei. Aceștia, deprinși încă din copilărie cu sărbarea Sâmbetei și cu cele trei mari sărbători de peste an impuse prin lege, urmară a observa aceste deprinderi și ca creștini. Și ei credeau a putea

[1] Cf. „R. Teol." Nr. 7—8.

face aceasta cu atât mai vârtos, cu cât aveau în favorul lor mai întâi chiar exemplul Domnului Christos şi a învăţăceilor săi, iar apoi însuş faptul, că dintre marile sărbători, două, adecă Paştile şi sărbătoarea Cincizecimei, aveau şi de altcum bază sigură în însăşi faptele şi evenimentele istorice ale Evangeliei. În modul acesta prea uşor s'a întâmplat că marile sărbători din T. V. au devenit sărbători creştine atât după conţinut cât şi după caracter. Şi anume:

Sărbătoarea Paştilor, pentru Iudei cea mai mare sărbătoare naţională întru aducerea aminte de eliberarea din robia egipteană, în modul de a vedea şi de a înţelege al creştinilor, devenì sărbătoarea eliberării de sub robia păcatului, sărbătoarea mântuirei. Acolo a fost mielul Paştilor, care, însemnaţi fiind ustiorii uşilor cu sângele lui, avea să abată pe îngerul exterminării şi al morţii; aici era mielul lui D-zeu, unul născut Fiiul său, prin a cărui sânge pe cruce s'a omorît moartea şi s'a şters păcatul; o minunată analogie şi simbolizare aceasta, pe carea o aflăm la sf. Pavel Apostolul în epist. I. cătră Cor. 5, 7—8.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La 50 de zile după Paşti sărbau Iudeii sărbătoarea «săptămânilor» sau a săcerişului de timpuriu, la carea mai târziu s'a adaus amintirea despre primirea legii pe muntele Sinai, 50 de zile după eşirea din Egipt. Chiar în acea zi s'a pogărît şi Duhul Sfânt peste Apostoli şi aşa sărbătoarea săptămânilor dela Evrei a devenit sărbătoarea Cincizecimei sau a Rusaliilor pentru creştini. În locul primiţiilor de acolo, ce se aduceau ca pârgă din recolta pământului, aici au găsit primiţiile aduse Domnului prin predicarea Apostolilor din agrul cel spiritual; acolo era bucurie pentru împărtăşirea legii, iar aici pentru împărtăşirea cu darurile şi cu puterea Duhului sfânt.

Numai pentru sărbătoarea Corturilor din T. V. sărbătoarea recoaltei târzie şi a culesului de struguri nu se oferia o bază istorică ca să se poată transforma în sărbătoare creştină. Şi această împrejurare a fost cauza că a treia mare sărbătoare creştină, grupul sărbărilor, ce se învârt pe lângă Arătarea Domnului în trup, numai mai târziu a putut a se alătura la cele două de mai sus, dar şi atunci mai mult ca sărbătoare *dogmatică*, ca sărbătoarea «Arătării Domnului» (*ἑορτὴ τῆς ἐπιφανείας, τῆς Θεοφανείας*),

şi anume mai întâi ca aducere aminte şi prăznuire a botezului lui Iisus în Iordan, cu care ocaziune a fost din ceriu de cătră Tatăl vestit lumei ca «Fiiul cel iubit», şi numai de prin secl. al IV. şi ca sărbătoarea «Naşterii lui Christos».

Cu statorirea sărbătorilor cari se învârt pe lângă Arătarea Domnului — Epifania — nu numai că s'a împlinit dorinţa acelor creştini, cari, după analogia sărbătorilor judaice, voiau ca şi în creştinism să aibă trei mari sărbători, ci s'a completat şi s'a adus în mai perfectă armonie ciclul marilor praznice, cari se rapoartă la Domnul nostru Iisus Christos. Căci sărbătoarea Epifaniei, prăznuind întruparea Mântuitorului şi botezul său ca pregătire pentru păşirea în public, ca învăţător, ne aduce aminte de chemarea profetică a lui Iisus, Paştile de cea arhierească, iar sărbătoarea Cincizecimei, ca sărbătoarea întemeierii bisericei, a căreia cap este, de chemarea sa împărătească.

Pe lângă acestea, mai corăspunde acest triplu ciclu de sărbări încă şi credinţei în Trei-unul D-zeu, în sf. Trinitate, întru cât sărbătoarea *Teofaniei* ne îndrumă la D-zeu *Tatăl*, carele aşa a iubit lumea încât şi pe unul născut Fiiul său l-a trimis în lume spre mântuire; Paştile ne arată pe D-zeu *Fiiul*, care rămâne credincios Tatălui până la moarte, că apoi, împlinind opera mântuirei, iarăşi să fie înălţat deadreapta lui D-zeu Tatăl, iar sărbătoarea Cincizecimei (Rusaliile) ne aduce aminte de pogorîrea Duhului sfânt peste Apostoli.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La aceste trei mari şi principale sărbători s'au mai adaus în anticitatea creştină, pe rând, aproape toate celelalte sărbători ale anului şi anume unele reduse la anumite detailuri, cari în conţinutul sărbătorilor principale erau numai indicate, altele întru amintirea Preasfintei Născătoare de D-zeu, a Apostolilor, Arhangelilor, Martirilor, Sfinţilor şi întru amintirea Crucii.

Grupate după un anumit sistem toate sărbătorile aşezate de sf. biserică le putem reduce la următoarele cicluri: 1. Sărbători aşezate întru lauda lui D-zeu de-adreptul. Aceste se numesc sărbători împărăteşti. 2. Sărbători ale Preasfintei Născătoare de D-zeu. 3. Sărbători ale Crucii. 4. Sărbători ale Sfinţilor. 5. Sărbători, cari se rapoartă la unele evenimente mai însemnate bisericești.

La ciclul sărbătorilor împărăteşti aparţin mai întâi toate acele sărbători, cari se învârt pe lângă Arătarea Domnului pe pământ:

Naşterea lui Iisus, Tăierea împrejur şi numirea, Botezul Domnului, Întimpinarea şi Schimbarea la faţă. Vin apoi sărbătorile cari au de obiect istoria patimilor, Învierea, Înălţarea la ceriu şi Pogorîrea sfântului Duh peste Apostoli.

1. *Sărbătoarea Naşterii Domnului.* Acest mare praznic sf. Biserică îl sărbează la 25 Decemvrie a fiecărui an. Dar n'a fost aşa la început, ba această sărbătoare nici n'a fost dintre cele mai întâi statorite şi aşezate de biserică. Lucrul se esplică uşor dacă considerăm că timpul pentru sărbarea Paştilor şi a Rusaliilor era dela început hotărît şi pentru creştini, atât prin legea judaică, cât şi prin întâmplările istorice cunoscute din Evangelie. Dar unde erau datele sigure şi istorice pentru sărbătoarea Naşterii Domnului? Dorinţa creştinilor de a sărba alăturea cu Paştile şi cu sărbătoarea Cincizecimei şi o sărbătoare a Arătării Domnului, un praznic al Naşterii, devenia tot mai vie; cunoştinţa sigură a timpului când s'a născut Domnul însă lipsia. Evangeliile nu ne dau nicăiri date sigure; spun numai în general că s'a născut pe timpul lui August, pe timpul lui Irod, pe timpul conscripţiei etc. Singur evang. Luca ne spune, că acea conscripţie generală a fost ordinată pe când în Siria era deregător Kirineu. Ca să se statorească însă un timp numai după chibzuială, fără date sigure, la aceasta nu s'a putut simţì nime chemat, fie din conştienţiositate, fie pentru de a nu fi contrazis. Ce era totuşi, aceasta era singur numai tradiţiunea apostolică.

Într'aceea însă o mişcare oarecare relativ la statorirea terminului pentru prăznuirea Arătării Domnului a urmat din partea Gnosticilor. Deja pe timpul lui Clemente Alexandrinul gnosticii din Siria, urmaşi a lui Basilides serbau în 15, alţii în 11 a lunei egiptiene Tybi, împreunarea misterioasă a lui D-zeu Logos sau Christos cu omul Iisus, dat ce corespunde cu 10 sau cu 6 Ianuarie al creştinilor. Şi fiindcă după vederea lor această împreunare s'a întâmplat cu ocaziunea botezului lui Iisus în Iordan, aşa ei sărbau aceasta şi ca praznicul Botezului. Nu se poate şti de unde au împrumutat ei acest obiceiu. Unii susţin că ar fi făcut aceasta imitând pe creştinii dintre Iudeii locuitori în Siria şi Palestina, cari aveau în vedere faptul, că cu ocazia botezului în Iordan, Iisus s'ar fi descoperit în mărimea şi misiunea sa mesianică; alţii însă vreau să ştie, că această sărbătoare gnostică ar fi o localizare şi

transformare a sărbătorii păgâne egiptene numită «*inventio Osiridis*». Oricum a fost, sigur este, că aceşti eretici aveau o sărbătoare, pe carea şi biserica creştină doria a o sărba; ba era în drept şi avea chiar datorinţă a o sărba, nu însă în înţelesul gnosticilor, ci ca sărbătoarea Arătării Domnului şi a întrupării Fiiului lui D-zeu. De aici şi numele primitiv de ἡἐπιφανεία, ἑορτὴ τῶν επιφανίων, τα θεοφάνια, în apus *festum Epiphaniae*, *dies Epiphaniorum*, *dies manifestationis Domini.*

De altcum chiar nesiguranţa numirei şi deosebirea de termini da dovadă despre scrupuloasa conştienţiozitate de carea era condusă biserica primitivă la determinarea praznicelor. Special faţă de ciclul sărbătorii Arătării Domnului aflăm, că deja prin veacul al III. creştinesc Botezul Domnului se sărba la 6 Ianuarie prin Alexandria şi alte ţinuturi ale Egiptului, prin Palestina şi Siria. Şi fiindcă după tradiţia evangelică Botezul l-a luat Iisus în anul al 30-lea, aşa a fost natural ca să se facă pomenire şi de naşterea sa; ba chiar şi de minunata arătare a stelei la răsărit şi de închinarea magilor. Şi pentru toate aceste sărbări nu se întrebuinţa alt nume decât acela al Epifaniei sau al Teofaniei şi nu la alt dat, decât la 6 Ianuarie.

Şi aceasta s'a urmat aşa până prin jumătatea primă a secl. al IV. când în apus se începuse a se susţinea mai cu hotărîre că nu la 6 Ianuarie, ci la 25 Decemvrie s'a născut Christos. Se zice adecă că Patriarhul Romei Iulius I. (336—352) ar fi lăsat ca să se facă cercetări amănunţite prin arhivele Romei asupra conscripţiei ordinate de către împăratul August şi că pe temeiul acelor cercetări, ajungându-se la datul de 25 Decemvrie, s'a şi început a se prăznuì Naşterea Domnului la acest dat. Se înţelege de sine, că biserica din răsărit n'a fost dintr'odată înţeleasă cu acest termin; ba unde a fost primit, s'a făcut aceasta numai cu anumite rezerve. Dovadă despre aceasta ne dau cuvintele lui Iacob din Edessa, care crede, că împărtăşeşte părerea mulţimei, când se exprimă, că ziua Naşterii Domnului nime nu o ştie cu siguranţă şi că numai atâta este neîndoios, că s'a născut noaptea.

Dar oricâte bănuieli s'ar fi adus contra terminului de 25 Decemvrie pentru sărbarea Naşterii Domnului, dorinţa de a avea în loc de o sărbare colectivă a tuturor momentelor câte se rapoartă la Arătarea Domnului în trup, una specială pentru Naşterea

lui Iisus a fost atât de mare, încât în scurtă vreme a putut face ca să se întroducă și în Orient.

Prin jumătatea a doua a secl. IV. ea se prăznuia deja cu solemnitatea cuvenită și nu mai târziu ca la 386 St. Ioan Chrysostom ține la 25 Decemvrie în Antiohia o predică la *ziua Naşterii Domnului* în carea între altele recunoaște că, ce e drept, abia sunt zece ani de când s'a întrodus acest praznic la comunitatea din Antiohia, «însă», adauge apoi: «prin zelul vostru a prins aşa de adânci rădăcini şi întru atâta s'a desvoltat, încât tocmai aşa de bine se poate numì veche ca și nouă». «Nu-i vorbă», continuă el, «încă se va discuta mult asupra acestui termin, fiindcă sunt unii, care-l aprobă şi apără, pe când alții îl desaproabă declarându-l ca numai excugetat și întrodus arbitrar». Încât pentru persoana sa, el este pentru sărbare şi ca să convingă pe contrari declară că poate aduce trei argumente, că acesta este adevăratul termin al Naşterii Domnului. Ca cel dintâi argument, crede el, că poate servì faptul că atât de iute s'a lăţit acest praznic și că a fost cu mare dor îmbrăţişat. Al doilea argument îl scoate din cercetările, despre cari s'a zis mai sus, că s'ar fi făcut în arhivele Romei, asupra conscripţiei ordinate de August şi din cari a rezultat ca adevăratul termin ziua de 25 Decemvrie, la care termin creştinii din Roma și din apus de mult timp prăznuesc Naşterea Domnului. Al treilea argument îl scoate din legătura în carea ar sta vestirea Naşterii lui Iisus cu vestirea și naşterea lui Ioan Botezătorul.

Toate aceste argumente, deşi n'au ele deplină putere convingătoare, ne pun totuşi în poziţia de a cunoaște, că practica creştinilor din apus de a sărba Naşterea Domnului la 25 Decemvrie, pe la 386 era încă ceva nou pentru creştinii din Siria și din Antiohia. In Ierusalim aceasta practică a fost întrodusă numai pe la 431 de episcopul Iuvenal. Formal însă s'a decretat și în Orient pe 25 Decemvrie abia de către Iustinian I., care văzând, că încă tot se urmează vechea practică de a sărba cumulativ la 6 Ianuarie atât botezul cât și amintirea Naşterii Domnului, ba în unele locuri chiar tăierea împrejur și numirea, precum și minunea din Cana, prin cari toate devine prea simţită deosebirea între practica bisericei romane de apus și acelei greceşti din Orient, a edat un edict prin care ordonă, că Naşterea Mântuitorului este

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a se sărba deosebit, și nu la 6 Ianuarie deodată cu Arătarea Domnului, Epifania, ci la 25 Decemvrie, dupăcum se sărbează aceea şi în apus; la care termin se sărbează până în ziua de astăzi atât în biserica orientală cât şi în cea apuseană, se înțelege după calendarul uzitat. Conţinutul acelui edict a lui Iustinian îl aflăm indicat şi în constituţiunile apostolice. Acolo adecă in V. 13 se ordinează: Să observaţi, fraţilor, zilele de sărbătoare şi anume: mai întâi ziua Naşterii Domnului, pe carea avem a o prăznuì în ziua a 25-a a lunei a noua; după aceasta apoi şi ziua Arătării, Epifania, în carea Domnul s'a descoperit în toată strălucirea D-zeirei sale. Acest praznic este a se sărba în ziua a 6-a a lunei a 10-a».

În modul acesta, fie pe cale de dispoziţiuni, fie, mai mult, pe cale de practică bisericească, din marea sărbătoare colectivă dela 6 Ianuarie s'au format şi apoi sancţionat de către biserică trei aproape deopotrivă mari sărbători: Naşterea Domnului, Tăierea împrejur şi Botezul, precum și alte două ca consecente fireşti deduse din aceste statoriri: Întimpinarea Domnului şi Bunavestire. Şi era şi natural; căci admis odată terminul de 25 Decemvrie pentru sărbarea Naşterii, urmă la 8 zile, adecă la 1 Ianuarie ca prescripţie după lege, Tăierea Imprejur şi numirea, iar la 40 zile prezentarea în biserică tot după legea Domnului şi la 25 Martie, datul când cu noue luni mai înainte Ingerul Domnului a vestit Mariei că va naşte pe Mântuitorul. Aşa a rămas pentru 6 Ianuarie sărbarea Botezului, ca o sărbătoare particulară a Arătării Domnului, Epifania, şi ca Arătare a sf. Trinităţi, Teofania, sărbătoare, carea din cauza ritului mai dezvoltat, a ceremonielor şi a procesiunilor sărbătoreşti, de care este însoţită, mai cu seamă în biserica orientală, a fost în vechime şi este până în ziua de astăzi prăznuită cu deosebite solemnităţi, ca un *festum chori et fori* şi ca special praznic al Arătării Domnului. Şi aceasta pe temeiul practicei şi al tradiţiunei. Căci iată cum constată aceasta sf. Ioan Gură-de-aur în o predică la Botezul Domnului: «Pentruce», zice el, «nu se numeşte Epifania (ziua arătării), ziua în carea s'a născut Christos, nu a botezului? Pentrucă nu atunci, când s'a născut, ci când s'a botezat, a fost arătat el tuturor; deoarece până atunci era încă necunoscut marei mulţimi a oamenilor, ceeace ni-o arată şi cuvintele sf. Ioan: «*În lume era şi lumea prin dânsul s'a făcut şi lumea pe el nu l-a cunoscut*». Ce minune dar că lumea nu-l cunoştea,

când însuş Botezătorul zice, că nu l-a cunoscut. Căci iată cum răspunde celorce l-au întrebat: Şi eu nu l-am cunoscut, ci celce m'a trimis să botez cu apă, acela mi-a zis: Preste care vei vedea Duhul pogorîndu-se şi rămânând peste dânsul, acesta este care botează cu Duhul sfânt». Se mai însemnăm şi aceea că în biserica orientală, ajunul acestei sărbători era şi unul din cele trei termine pentru botezarea catehumenilor.

Istoria sărbătorilor Tăierea împrejur, Întimpinarea şi Bunavestire o vom arăta într'un articol următor.

*

Afară de ceremoniele şi de ritualele religioase, cu aceste sărbători, dar mai cu seamă cu sărbătoarea Naşterii şi a Tăierii împrejur, stau în legătură şi o mulţime de datini poporane, o mulţime de alte credinţe, probabil o mare parte din ele rămăşiţe din vechile credinţe şi mitologii romane, deoarece timpul de sărbare a acestor sărbători concade aproape peste tot cu sărbătoarea Romanilor numită Saturnalia.

Însemnăm câteva dintre datinele poporane dela praznicul Naşterii. Poporul, peste tot, numeşte această sărbătoare Crăciun şi încă Crăciunul mare spre deosebire de Crăciunul mic dela 1 Ianuarie sau Anul-nou. Cele mai lăţite datini de Crăciun sunt: Moşii de Crăciun, apoi darurile ce-şi fac împrumutat rudeniile şi cei mai deaproape, Colindatul, Turca, Brezaia, Plugşorul, Sorcova etc. De un timp încoace a început a se întroduce şi pomul de Crăciun, dar mai numai pe la cărturari şi inteligenţii dela oraşe şi ca imitaţie luată dela germani. *Judecarea* pomului stărp; priveghierea în noaptea spre Crăciun; împărţirea de colindeţi; butucul Crăciunului, ce trebue să ardă toată noaptea. Masa, pusă de cină în ajunul Crăciunului, rămâne încărcată cu toate bucatele peste noaptea de Crăciun. Poporul crede, că la Crăciun ceriul este deschis. Fetele fac vrăjire şi căutare pe ursită pe la rîuri, fântâni şi izvoare în noaptea spre Crăciun. La Crăciun nu se dă nimic împrumut din casă; ba să caută ca cel dintâi vizitator să nu fie de sex femeiesc. La Crăciun se începe umblatul cu Steaua cu Vitfleimul şi cu Irozii şi altele. (Cf. S. Mangiuca, Calendar pro 1882 şi 1883, unde multe din aceste sunt şi explicate şi reduse la adevărata lor origine).

G. Pletosu.

CUVANT

rostit la deschiderea conferinței preoțești a tractului Alba-Iulia ținută în 1/14 Nov. a. c. în Alba-Iulia de către preș. ppresb. Ioan Teculescu.

Onorată conferință!
Fraților!

Când înainte cu doi ani, am adus — tot dela acest loc — în asemănare conferințele noastre preoțești cu întrunirile de odinioară ale Apostolilor, am expus odată pentru totdeauna și problema acelora, care — după bună distingere a lucrului — trebue să înțeleagă fiecare că, nu răspunde, propriu zis, la întrebarea: ce să facem în aceste adunări? ci la aceea că: cum să facem aceea ce, după toată chemarea noastră de preoți, ne este dat și prescris de a face?! Întocmai ca și apostolii, cari nu se întruneau pentru de a fixa baza și obiectul propoveduirii lor, ci numai pentru de a afla și statorì căile și mijloacele cele mai bune și mai sigure, prin cari, în mod cât mai unitar, să poată duce la îndeplinire misiunea lor mare și sfântă: de a vestì pe Iisus cel răstignit și evangelia lui la toate neamurile de pe pământ. Aflarea deci, și statorirea unei acțiuni, cât mai unitare în toate lucrările, e cea dintâiu și mai capitală problemă a conferințelor noastre, ca astfel, noi toți preoți ai unei și aceleiaș legi, și păstori ai unuia și aceluiaș popor să ajungem încet, încet la acea uniformitate în lucrările noastre, care atât între noi, cât și între poporenii nostri să închege tot mai mult solidaritatea, care știut este, că în toatecelea, duce mai sigur și mai ușor la izbândă!

Ar fi însă toată această lucrare a noastră mancă, ba din punct de vedere principiar chiar total greșită, dacă din cadrele discuțiunilor, ce se urmează acì, ar lipsì și descrierea și studiarea persoanei parohului, cu toate însușirile ce le are, respective trebue să le aibă, ca executător al lucrării, ce o îndeplinim în aceste adunări. De aceea mi-am propus, ca în timp ce unii și alții veniți cu operațiuni din sfera problemei ce ne preocupă, eu însumi, dela acest loc, să mă ocup îndeosebi cu persoana parohului nostru, ca astfel să putem da cât mai completă deslegare aceleiaș probleme.

Voiu lua deci, de astădată un moment, ori mai bine zis o apariţiune din viața preotului nostru, care apariţiune, deși admit, că asemenea mie, Vă este tuturor cunoscută, totuș mai deaproape nu vă veți fi ocupat cu ea, pentru de a-i afla adecă cauza și a-i măsura efectul.

*

Ce socotiți fraților, cum se face aceea că: mulți foarte mulți din preoții nostri, nu mai mult, fără după 1—2 ani dela stabilirea lor în parohie se schimbă așa de mult în toată a lor ființă, încât mai ales, ceice n'au avut prilejul a-i vedea mai des, stau și se uită mirați la ei, la o nouă întâlnire aproape nemai cunoscându-i? Îl știau: elegant, scuturat și prezentabil, cât numai se poate, și pe unul și pe altul, ca cleric și respective ca candidat

de preoție; — sprinten și vioiu, acurat și fluent, la vorbă limpede și frumoasă, în orice discuțiune și — nu trece, cum am zis, decât 1—2 ani de când a ajuns preot, când iată-i pe mulți: împrăfoșați, neglijați ba chiar dăbălăzați în exteriorul lor; greoi, stângaci și timizi la vorbă și la exprimare, încât, cum ziseiu, aproape nu mai sunt de recunoscut? Cum, în ce fel s'a putut opera atâta metamorfozare în ființa lor? (bine înțeles — întru cât privește exteriorul — în afară de schimbarea reglementară impusă de starea lor de după hirotonire, și care schimbare, în definitiv, e de natură numai a adăoga demnității și impozanței lor personale). De unde mișcarea stângace și ținuta timidă, și apoi și mai mult decât acestea, de unde vorba greoaie și dură, de unde exprimarea pocită și schilodită, de auzi, ici pe unul strivind sfârșitul cuvintelor în „nye" și „tye", dincolea pe altul amestecând în vorbire câte un „mégis" și „șohan" și alte bazaconii, ce nu le-a întâlnit niciodată în cărțile lui de studiu și nici dela profesorii de pe catedră nu le-a auzit? Cum deci și de unde?

Răspunsul la aceste întrebări, ori mai precis cauza adevărată a acestei aparițiuni și tristă și păgubitoare, din viața multor preoți de-ai nostri, deaproape cercetată, o vom afla fraților numai în faptul că: mulți, foarte mulți din aceia, după terminarea studiului din școală, *nu mai cetesc!* Nu mai dau adecă spiritului lor, de loc, ori în măsură prea mică, din hrana îndatinată în curs de mulți ani de zile, în lipsa căreia, acelaș spirit, nu numai că nu se poate susținea în vioiciunea și vigoarea de mai înainte, ci scade și se îngustează, ca și corpul fizic lipsit de hrana lui zilnică, imprimând — conform reciprocității ce există între el și corp — și acestuia scădere și moliciune, precum am arătat!

Așezați în parohia lor, cei mai mulți, stăpâniți de închipuirea, că ei știu acum destul, sunt perfecți, sunt desăvârșiți în cele ale inteligenții; alții iarăș cu sila încă proaspătă față de carte, de care sunt buni-bucuroși că au scăpat, — se cred absolvați pentru totdeauna de îndatorirea de a mai învăța și a mai ceti. Nu își trag sama, — ca oameni, cari de altcum au studiat psihologia — că după o viață de 15 ani — cum este astăzi — petrecută tot pe băncile școlii, tot în cetiri, tot în discuțiuni și controverse științifice și de tot felul cu colegii și cu prietinii lor, sufletul lor rupt, cum ași zice, deodată din acea lume de senin și de lumină, de continuă și înviorătoare vibrare, tânjește și să ofilește întocmai ca și o plantă mutată dintr'un loc într'altul, dacă nu i-se redau, măcar în parte condițiunile mediului în care a trăit și s'a dezvoltat! Lucră, fac, întreprind și săvârșesc toate — nu trag la îndoială — câte le compete, numai la spirit nu se mai gândesc, ca să-i dee și lui din hrana îndatinată. Măcar, că ce intenziv o cere aceasta sufletul, atunci când în zilele și sările lungi de urît și plictiseală, ce-l cuprinde pe unul fiecarele în curând dupăce s'a așezat în parohie, cu duioșie adâncă se dorește înapoi la clipele și momentele din timpul studiului, pe cari deși le critica și taxa odată de grele și uricioase, acum le află nespus de plăcute. E glasul sufletului, fraților, înduioșarea și dorul

acela după vremile de studiu, care suflet sbătându-se în contra negurii ce simte că se lasă asupra lui, cerşeşte clipe de senin şi de lumină, din mediul de odinioară. Dar câţi înţeleg şi urmează acel glas? Sunt cei mai puţini, durere, cari luând îndată la mână jurnale, reviste şi cărţi se pun pe cetit împăcând cererea sufletului lor, alungând urîtul şi plictiseala şi întărind aripile sufletului, pe care îl ţin şi în noua situaţiune, tot în vibrare şi plutire voioasă prin sferele înalte şi senine, din cari adaogă tot nouă voinţă şi putere la împlinirea misiunii lor în mijlocul poporului. Iară cei mai mulţi? Aceia nu înţeleg, ori nu vreau a înţelege glasul sufletului, pe care părăsindu-l şi negligându-l îl reduc încet, încet la blasare şi la apatie, care cum am arătat, lucrează apoi acea metamorfozare urîtă în toată a lor fiinţă. Nu înţeleg, nu judecă, ca unii, cari lumină sunt lumii, că lumina e numai din lumină, şi că ne mai adăogând materie de ars aceleiaş lumini, aceasta scade şi se reduce încet, încet la măsura şi intenzitatea unui muc de candelă, care cu pâlpăirile lui slăbuţe, abia mai poate lumina conturile icoanei, înaintea căreia arde, dar încolo în casă e întunerec beznă! Nu văd, că tot iară şi iară trebue să se îmbrace codrul cu frunză verde şi proaspătă, pentruca să nu rămână dumbravă de uscături; şi că tot noue şi noue valuri trebue să-i curgă părăului limpede, ca să nu rămână lac şi mocirlă turbure. Premenirea aceasta vecinică în toatecelea, nu o observă cei mulţi, ca să înţeleagă, că o astfel de premenire, de reîmprospătare e absolut indispenzabilă şi spiritului. Dar, ceeace constitue, fraţilor, răul şi urmarea şi mai păgubitoare, ori chiar fatală îi pot zice, pentru împrejurările noastre îndeosebi este, că: necetind preoţii nostri, îşi perd încet, încet cei mai mulţi simţul de limbă limpede şi corectă; precum am arătat, şi am expus şi ceeace bine ştiţi cu toţii, că e fapt adevărat şi nu ficţiune. Schilodesc, da, mulţi frumoasa noastră limbă, aşa precum am arătat. Iară cauza? Nimic alta, decât că nu cetesc! Nu îşi ţin treaz şi viguros acel simţ prin continuă cetire, şi astfel după zilnica atingere ce o are cu poporul, adoaptă şi ei, fără multă rezistenţă, acel mod corupt de exprimare şi vorbire, pe care — ca preoţi ar trebuì să ştie — că bietul român, nu conştient şi de voe l-a primit, ci de sila şi urgia vremurilor de obidă şi de iobăgie, prin cari a trecut. Căci, dacă unul şi altul ar vrea să zică că: vorbeşte astfel, pentru a fi pe deplin înteles de poporul lui, cari nu pot pricepe vorba cultă-literară, eu îi răspund că: ştiu şi eu că nu i-se poate vorbì poporului în limba literară, dar atunci de ce nu întrebuinţează preotul în toate, limba frumoasă şi sănătoasă a evangeliei şi a celorlalte cărţi bisericeşti, în care decurg toate slujbele? Pentruce ajută şi el la îngăimarea unei a treia limbi, urîtă la expresiuni şi împestriţată şi corcită cu cuvinte străine şi pădureţe? Ori nu înţelege el că, pe lângă păzitorul legii, mai e totodată şi sentinela, sacerdotele limbii noastre strămoşeşti, în satul lui? Cine, ce socoteşte el, că are să grijască limba dulce şi frumoasă în satul lui? Crede, cumcă vor venì profesori şi academiciani învăţaţi pentru de a îndrepta şi cultiva acea limbă? Nu, fraţilor, nu. Aceasta numai şi numai preotul o poate face, după

toate împrejurările, în cari trăeşte poporul nostru. Din gura preotului răsună cuvântul autoritativ şi de toţi auzit, începând dela predica din uşa altarului, şi până la cele mai mici afaceri ce obvin în comună. El este şi trebue să fie îndreptătorul, nu numai al credinţii, ci şi al limbii. Pentru aceasta trebue însă, ca el să-şi aibă mai întâiu însuşit simţul ager şi corect al vorbirii, care numai după cetire continuă se poate câştiga.

Cetiţi deci fraţilor, cetiţi! Mult şi ales să cetiţi; jurnalele, revistele şi operile scriitorilor nostri, din casa nici unuia să nu lipsească. Iar ceice nu au avut norocul a studia în gimnazii româneşti, istoria neamului, aceasta a doua biblie pentru fiecare popor, trebue să o cetească. Pentrucă întreb: cum se va putea încălzì şi entuziazma din plină convingere un preot, pentru poporul nostru sărman şi prigonit de oameni şi de soarte, când istoria lui din început şi pagină de pagină, nu o va cunoaşte bine? De unde va scoate exemplele cele mai frumoase şi mai captivătoare pentru predicile şi vorbirile lui? Şi îndemnul cald şi stăruitor, ce zi de zi conducătorii îngrijoraţi de soartea poporului nostru îl fac şi-l trâmbiţează ca: să ceteascâ, să se lumineze acel popor, căci altcum se va risipì şi va perì, — când şi cum va prinde şi se va urma, dacă preotul ca conducător nu va pornì înainte, în calea acelui îndemn? Cine să aboneze şi ceteascâ foile noastre, câte le avem, dacă nu preoţii mai întâiu? Ori doară va ridica unul şi altul cuvânt că: sunt scumpe, costă mult acele foi şi nu poate abona mai multe? — Nimenea să nu cuteze a zice aceasta astăzi, căci ar grăì nedreptate! Sau va obiecţiona că: nu au vreme şi răgaz a se ocupa aşa regulat cu cetitul? Nimeni să nu îndrăznească a afirma aceasta, căci ar rostì neadevăr!

Inţelegeţi deci, fraţilor, duhul vremurilor şi cetiţi! Ţineţi în trezvie spiritul vostru menit a fi îndreptător a toate în mijlocul poporului. Nu perzistaţi nici un moment în credinţa deşartă că: ştiţi totul, sunteţi desăvârşiţi pentru misiunea voastră, cu cât aţi învăţat în şcoală, căci v'aţi înşela amar. Precum amar v'aţi amăgì şi dacă aţi crede acelei fraze, mai mult pripită, decât gândită, că adecă: e destul preotului nostru înţelepciunea molitvelnicului. Cinstesc şi eu ca preot, pe deplin molitvelnicul şi-i ştiu aprecia menirea şi însemnătatea, dar singur acela, trebue să înţeleagă unul fiecarele, că nu mai constitue, nici decât firma complectă a unei case de preot, din timpul de astăzi. De aceea eu unul, nici nu mă simt de loc încălzit în locuinţa acelui preot, în care intrând, nu văd jurnale şi reviste pe masă, şi alăturea un raft de cărţi oricât de mic, ci numai molitvelnicul odihnind cuvios în cutare colţ de fereastră, înfăşurat în epitrafir. Foile şi cărţile, da, le iau mai întâiu în samă, şi numai apoi draperiile, covoarele şi podoabele de tot felul. Cu molitvelnicul are de operat — să nu fiu rău înţeles — preotul nostru o zi din săptămână, dar cu ce va opera în celelalte şase zile? Atunci adecă, când vine românul năcăjit a-i cere sfatul şi povaţa părintească în o daraveră ori alta, şi când acelaş preot, fără multă bătae de cap, îl îndreaptă pe acela pur şi simplu la notarul, cu care apoi tot preotul ajunge, — cum e de obiceiu — în rivalitate, pentrucă vede, că poporul îl socoteşte pe acela mai deştept şi mai învăţat ca pe el.

E alta icoana preotului nostru, din timpul de astăzi fraţilor, decât acelui din trecut. Chipul celor doi matadori ai Apostolilor: Petru şi Pavel îl cunoaşteţi de sigur, cum e zugrăvit. În una şi aceeaş icoană sunt de comun pictaţi, cei doi fruntaşi ai Apostolilor, în felul cum susţin ambii cu câte o mână chipul bisericii lui Christos, purtând Petru, în cealaltă mână cheile, iar Pavel sabia. Vedeţi! Contragerea, ori mai bine zis contopirea într'una a celor două venerabile figuri ale numiţilor apostoli constitue azi adevărata icoană a preotului nostru, în felul cum pe umerii lui poartă biserica lui Christos şi având în stânga: cheile lui Petru — molitvelnicul, primit în urma hirotonirei, şi în dreapta: sabia lui Pavel, — ştiinţa puterea cuvântului, câştigată prin studiu şi cetire.

Cetiţi deci fraţilor, cetiţi!

LISTA MEMBRILOR SINODULUI PAROHIAL.

In luna Ianuarie se întrunesc sinoadele parohiale (§. 12 Stat. org.) De agendele sinoadelor se ţine, între altele, şi statorirea listei membrilor sinodali (§. 9 Regul. pentru parohii). Ba obiectul prim al sinodului parohial ordinar este chiar statorirea acestei liste (alinea 7 §. 9 Regul. paroh.). De aci urmează, că statorirea listei membrilor este act foarte important al sinodului parohial. Importanţa actului reese din faptul, că la lucrările sinodale, circumscrise în §. 7 a Stat. org., numai acei parohieni pot participa cu vot decisiv, al căror nume s'au indus în listă, iar cei neinduşi acolo n'au vot, fie ei cât de fruntaşi după poziţia socială.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Care va să zică, lista membrilor sinodului e *depositara* drepturilor constituţionale, de care se bucură fiii bisericei dreptmăritoare române din patria noastră.

Ea trebue să se compună deci aşa, ca să nu dea anză la dubietăţi, şi să nu se mai poată repeţi cazurile regretabile din trecut, când acte importante bisericeşti (ca alegerile de preoţi, învăţători, membri ai sinodului protopresbiteral, arhidiecezan şi congres) s'au nimicit pe motivul listelor incorecte şi defectuoase, cauzând ostenele şi spese zadarnice şi pe deasupra nutrind pe ani înainte neînţelegerile şi frământările dintre fiii bisericei.

Cunoaşterea criteriilor, după care trebue să se compună lista membrilor sinodului parohial, e de lipsă pentru preoţi şi din motivul, că regulamentul nou parohial, votat de congresul naţional-bisericesc din anul 1906 sub Nr. 124 protocol., ameninţă cu cercetare disciplinară pe acei parohi-prezidenţi ai sinoadelor parohiale, cari comit greşeli în jurul listelor membrilor sinodali (alinea ultimă §. 9).

Aceste împrejurări, de altă parte şi pentru a uşură lucrarea preoţilor la compunerea listei membrilor sinodului parohial, mă îndeamnă a scrie prezentul tractat.

Ce reguli trebue să se observe la compunerea listei membrilor sinodali?

Cel dintâi lucru de ştiut e, că prin regulamentul nou se impune strict oficiilor parohiale a «păstra» în arhivul parohial lista membrilor sinodali. «Lista originală — zice — se păstrează la oficiul parohial şi pentru orice trebuinţe oficiale se extradă numai în copie autentică». (Alin. penultimă §. 9).

In regulamentul vechiu păstrarea listei nu era ceva neapărat şi trebuincios. Se puteau perde listele, puteau lipsì. Puteau rămânea nevotate chiar în sinodul ordinar. Nime nu întreba după ele, nime nu trăgea la răspundere parohii pentru lipsa lor. Latitudinea, mai bine zis, lipsa de precizare şi-a aflat expresie şi în regulamentele speciale pentru alegeri. Sinoadelor electorale se dă voie a-şi vota însele lista membrilor, dacă cumva aceea ar lipsì dela oficiul parohial. (Vezi §§-ii 15 şi 26 din regul. de procedură la alegerea deputaţilor sinodului arhidiecezan şi §. 16 a regul. alegerii deputaţilor la congresul naţional-bisericesc). Prin întrarea în vigoare a noului regulament parohial aceste dispoziţii — după mine — şi-au perdut valoarea, şi cine dintre parohi ar persista şi pe mai departe în starea de chaos de până acì, se expune pericolului a-şi contrage «cercetarea disciplinară».

Păstrarea listei originale în arhiv e dispoziţie salutară a noului regulament şi e ceva de sine înţeles. Lista e cheea la exercitarea drepturilor constituţionale.

Valoarea unei liste se extinde pe întreg anul solar — din 1 Ianuarie până 31 Decemvrie. Nici mai mult, nici mai puţin. In acest restimp ori de câteori s'ar convoca sinod parohial, în acela se foloseşte una şi aceeaş listă: cea votată de primul sinod din Ianuarie.

Că valoarea listei se extinde pe anul solar — nu mai mult şi nu mai puţin — cunoaştem din prescrisele regulamentului relative la votarea ei. §. 9 al regulamentului statoreşte, că lista să rectifică «la finea fiecărui an solar» şi e «obiectul prim al sinodului ordinar» ce se ţine (§. 12 Stat. org.) în Ianuarie. Dacă deci se poate compune numai odată într'un an (pe la sfârşitul anului vechiu şi începutul celui nou), natural că valoarea ei trebue să se extindă peste întreg anul. Nu se poate extinde însă valoarea pe mai mulţi ani a unei liste din motivul, că regulamentul — cum vedem deobligă a vota în fiecare an *altă* şi *altă* listă.

Votarea listei în tot anul o reclamă consideraţii principiare. An de an se schimbă persoanele şi referinţele personale, an de an trebue deci «cualificaţi» membri sinodului parohial. Acesta e spirit sănătos în biserică şi nici decum acela a da privilegiu unor persoane a figura în mod nemeritat ani dearândul în listă şi pe altele a le exchide ani dearândul fără motiv. Folosirea aceleeaş liste pe mai mulţi ani, ar însemna batjocorirea libertăţilor în biserică şi întroducerea absolutismului bisericesc pe căi laturalnice. De aceea, precum abatere formează lipsa listei din arhiv,

abatere dela lege trebue să fie şi împrejurarea, când cutare oficiu şi sinod parohial nu ar pregătì în tot anul din nou lista membrilor sinodali.

Să cercetăm acum criteriile după cari se compune lista aceasta. Deosebim două feluri de criterii: *interne* şi *externe.*

a) ***Criteriile interne.*** Sub titlul acesta se cuprind calităţile ce trebue să le întrunească parohienii ce pot fi membri ai sinodului şi se pot, ba trebue să se inducă în lista membrilor sinodului.

§. 6 din Stat. org. atribuţiunile membrilor sinodali le determină astfel: «*In sinodul parohial iau parte toţi parohienii maioreni, de sine stătători, nepătaţi, cari îşi împlinesc datorinţele parohiale*».

Cea dintâi atribuţiune a unui membru sinodal este, să fie *majorean.* Majorenitatea are să se înţeleagă după legile statului — cu 24 ani de etate. De acì urmează, că dacă cineva s'a declarat prin legile statului de majorean 'nainte de 24 ani, de atare trebue să-l considerăm şi noi în biserică şi să-l întroducem în lista membrilor sinodali; şi iarăş: dacă cineva — şi trecând de 24 ani — prin legile statului a fost pus sub curatelă pentru defecte spirituale, ca pe minorean avem a-l considera, şi deci o atare persoană nu poate fi petrecută în listă, până nu încetă curatela.

Majorenitatea altfel este numai un fel de întregire a atribuţiunei a doua: *de sine stătător,* care e atribuţiune cardinală pentru fiecare membru sinodal. Biserica, ca oricare instituţie, trebue să se razime pe stâlpi vârtoşi şi bineţintuiţi. Astfel de stâlpi vii pot fi numai persoanele independente, cu voinţă proprie, şi nici decât cei puşi la discreţiunea altora.

Cine e «de sine stătător?» — *Cel cu judecată independentă, care e stăpân pe soartea sa şi are şi căsnicie sau familie proprie.* Capii de familie posed aceste atribuţiuni. Deci ei ocupă loc în lista membrilor sinodali.

In multe părţi părinţii — ales la poporul nostru plugar dela sate — duc economie comună cu fii lor majoreni. E regulă la săteni, că până se află în vieaţă părinţii, fiii — oricât de întinsă familie proprie ar avea — să nu se desfacă de părinţi, ci să ducă căsnicie comună. Se pot oare considera de capi de familie astfel de fii majoreni? ori sunt a se considera de subordinaţi părinţilor, lipsindu-se de dreptul de vot în biserică? — Din definiţiunea noţiunei «de sine stătător», dată acì, oricine înţelege că li se cuvine dreptul de a fi membri ai sinodului, pentrucă şi ei au judecată proprie întocmai ca părinţii lor, şi ei sunt stăpâni pe soartea lor ca şi aceia şi şi ei se îngrijesc de trebuinţele soţiilor şi copiilor, ca şi părinţii. Se va face excepţiune totuş — după a mea părere — cu cei *necăsătoriţi,* cari nu au familie proprie şi nu supoartă nici un fel de greutate familiară ori bisericească.

Unii vreau să şteargă din listele membrilor sinodali şi servitorii, zilerii, pe cei aplicaţi în fabrici, cu un cuvânt persoanele în slujbe, fie ca diregători (oficianţi) subalterni, fie în alte stări de subordinaţiune. O astfel de interpretare ar duce însă la absolutism bisericesc, subordinând mul-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ţimea oligarhilor. Pe unde s'au încercat aşa ceva, certele, tulburările sunt la ordinea zilei. Noţiunea «de sine stătător», la care se provoacă contrari votului universal în biserică, invoalvă mai mult referinţele membrilor familiei între sine, decât referinţele capilor de familie cătră stăpâni, dătătorii de muncă ş. c. l. Ca slujbaşi astfel de persoane cu bună samă stau sub poruncă. Slujba lor însă nu are nimic de a face cu biserica, cu atât mai vârtos, că e de caracter *transitoric*, şi cel ce se află în astfel de subordinaţiune în tot momentul o poate abzice.

Spiritul Statutului organic e liberal. In sens liberal se explică şi dispoziţia «de sine stătător». Tăria bisericii noastre constă în *mulţimea* celor cu drepturi constituţionale. Să înmulţim numărul lor prin lărgirea cadrelor votului universal!

Atribuţiunea a treia a membrilor sinodali e, să fie *nepătaţi*. Pata se înţelege în senz moral. Moraliceşte e pătat cel cu purtări slabe şi necredinciosul. Conţinutul atribuţiunei altfel e destul de vag şi nedeterminat. Din explicarea prea subiectivă a noţiunei au şi obvenit şi obvin multe nemulţămiri, căci s'au eschis din listă şi ceice puteau rămânea acolo. Hula ce s'a scos unor persoane prin răuvoitori de multe ori au fost destul motiv pentru a-i lipsì de voţ. S'au lipsit şi se lipsesc de vot, poate ca pătaţi cei cu «gura largă», căror le place a afla cusururi oamenilor şi lucrurilor. Ca şi când spiritul de opoziţie ar păta pe cineva, ca şi când pe această cale s'ar putea pune capăt opoziţiunei. Cei eschişi dela vot în mod meşteşugit, transpun lupta în uliţe, prin birturi şi peste tot locul, unde convin doi cu doi.

Spre a pune capăt acestor abuzuri, să precizăm noţiunea de «pătaţi»

Pătat — după mintea sănătoasă — e cel cu purtări rele, imoralul. Purtările sau faptele rele se mai numesc şi crime. Unele din crime le pedepseşte şi statul, altele însă numai biserica. In toate cazurile de *dejudecări* din partea justiţiei statului la carcer şi perderea drepturilor civile şi politice, respectivul se consideră de *pătat* şi se lipseşte de vot în biserică. Se consideră de pătat şi se lipseşte de vot şi pentru crimele biseriseşti, cari conturbă şi slăbesc ordinea şi disciplina în biserică: ca concubinatul,[1] atacul îndreptat contra instituţiilor bisericei, nesupunerea legilor bisericei, necredinţa şcl.

Abaterile mai mărunte, din punctul de vedere al dreptului constituţional, nu se consideră de *pată* şi nici se pedepsesc cu detragerea votului.

O deosebită prudenţă se recere când cineva trebue a să lipsì de vot din cauza imoralităţii. Şi cazurile cele mai grele, sunt a se considera ca atari, numai dupăce respectivul manifestă obstinaţie punibilă, nu se îndreaptă. *De internis non iudicat praetor.* Care va să zică cugetele şi simţirile cuiva nu pot forma substrat la perderea dreptului de vot. Asupra

---

[1] Concubinatul decretat ca crimă prin concluzul congresual Nr. 179 din a. 1891.

cugetelor şi sentimentelor singur Dumnezeu e chemat să judece. Noi oamenii vom lua în privire numai faptele. Pe baza lor dăm ori subtragem dreptul de vot. La subtragerea votului are a să ţinea gradaţiunea ce o recomândă Mântuitorul la evangelistul Matei zicând: de-ţi va greşì ţie fratele tău, mergi şi-l ceartă pe el între tine şi el singur, deci de te va asculta ai dobândit pe fratele tău, iar de nu te va asculta, i-a împreună cu tine încă pe unul sau doi, ca în gura a doua sau trei mărturii să stea tot cuvântul, iar de nu va asculta de ei, *spune bisericei*, iar de nu va asculta nici de *biserică să fie ţie ca un păgân şi vameş* (18, 15—17).

Durata, pe cât timp se detrage dreptul de vot, la crimele numai bisericeşti, să socoteşte timpul până la îndreptare, iar când se detrage votul în urma sentinţei judecătoriei civile, durata detragerii e timpul enunţat în sentinţă pentru perderea drepturilor cetăţeneşti.

Atribuţiunea din urmă a 4-a pretinde dela membrii sinodului să-şi *împlinească datorinţele parohiale.* Legea are în vedere acì prestaţiunile parohienilor în bani şi lucru faţă de biserică, şcoală şi alte instituţiuni ce le mai susţine biserica. Postulatul e ceva de sine înţeles. Drepturi se pot esercia numai unde se împlinesc şi datorinţele, pentrucă drepturi fără datorinţe nu există. Ceice nu prestează banii, lucrul ş. a. cu care datoresc bisericei, nu se induc în lista votanţilor. Trebue să avem totuş în vedere şi acì unele momente uşurătoare. Moment uşurător e sărăcia şi deci neputinţa de a plătì; moment uşurător e boala îndelungată şi debilitatea corporală ce împedecă pe om a lucra şi a agonisì, şi momente uşurătoare sunt daunele elementare, pagubele, catastrofele materiale.... Faţă de aceste se cere consideraţie. Nu mai puţin ar greşì preoţii, când între datorinţele de acest fel al parohienilor ar socotì stolele şi prestaţiunile de altă natură. Abstrăgând dela natura prestaţiunilor de acest fel, care în biserica noastră poartă mai mult timbrul darurilor de bună voie, — parohul, care şi pentru stolele neachitate detrage dreptul de vot — uşor devine persoană urgisită înaintea poporului, mai mult stricând decât folosind cauzei bisericei.... Acì aş fi terminat. Statutul organic lasă însă neatinse multe din cestiunile ce stau în legătură cu dreptul de vot. În legătură cu tractarea atribuţiunilor membrilor sinodali (§ 6 St. org.) se cuvine deci să ating şi unele din acele chestiuni.

În rândul prim trebue să relevez, că conscris în listă, prin urmare drept de vot fiecine numai *în aceea parohie poate avea, unde îi este locuinţa stabilă.* Locuinţă stabilă în acelaşi timp numai în o parohie se poate avea, de unde urmează că nime nu poate fi membru la două sinoade parohiale deodată. Concluzul congresual Nr. 105 din anul 1877, relativ la calitatea de membru în sinoadele eparhiale, are aplicare şi faţă de membri parohiali.

Locuitor stabil al unei parohii, se consideră celce întruneşte condiţiile §-lui 4 din St. org., conform căruia 6 săptămâni se recer pentru câştigarea de drept în parohie străină, şi tot în acele 6 săptămâni se perde

dreptul avut. Cel strămutat deci după 6 săptămâni — necondiţionat se şterge din listă, căci vine indus în lista din parohia sa cea nouă.

În ambe cazurile se cere, de sine înţeles, ca respectivul parohian ce-şi strămută locuinţa, să ceară dela sinoadele concernente concesiunile de lipsă: dela unul să-l dimită şi dela celalalt să-l primească în legăturile parohiei nouă. Fără aceste concesiuni nu să consideră de dimis şi resp. trecut la altă parohie şi deci numai neplăceri poate avea, chiar şi în privinţa împlinirii datorinţelor parohiale (§ 4).

Altă chestie e exercitarea dreptului. Drepturile în biserica noastră, ca şi datorinţele, se exercită numai în persoană — direct. Reprezentarea în sinoade prin plenipotent, deşi neinterzisă, nu se obicinuieşte. Puţini legişti se vor afla la noi, gata de a milita pentru votul prin plenipotenţi. Din aceste considerante nici plenipotenţele nu au loc, dar nici în listă nu se poate induce nime ca plenipotentul cutărui şi cutărui.

Admiterea votului cu plenipotenţă ar avea de urmare, că anumiţi parohieni, concentrând în persoana lor mai multe plenipotenţe, ar putea să exerciteze în sinod câte 2—3 şi mai multe voturi, ceeace e contra egalităţii şi ar duce la *monopol pe terenul bisericesc.* Spiritul Statutului organic exchide aşa ceva. Sinoadele nu sunt adunări de acţionari.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dela vot se exchid femeile, fie şi văduve fără bărbaţi. Ele nici direct, nici indirect — prin plenipotenţă — nu pot exercita nici un drept constituţional.

b) Criteriile externe. În partea aceasta se tractează normele de procedură la compunerea listei şi forma ce trebue să o aibă lista membrilor sinodului parohial.

Factorii legali ce concurg la compunerea listei sunt: parohul, comitetul şi sinodul parohial. Parohul compune proiectul, lista. Comitetul o pertractează şi eventual rectifică şi întregeşte, iar sinodul o autentică. Legea statoreşte trei factori deosebiţi la compunerea listei, ca cu atât mai bine să se cearnă şi desbată cauza şi cu atât mai perfectă să fie lista. Din punctul de vedere al perfecţiunei şi pentru a se da posibilitatea şi minorităţilor aşi apăra dreptul de vot, legea admite reclama şi *recursul* ca remedii de drept. *Reclama* se face la sinod, iar *recursul* la consistor. Fiecare parohian poate face *reclamă* şi *recurs* «atât pentru sine, cât şi pentru alţii, respective contra altora". Legea mai ordonă *publicitatea* cea mai mare posibilă la pertractare — numai şi numai ca se poată avea fiecine cunoştinţă de cuprinsul listei şi să-şi poată apăra dreptul.

Şi din aceste se vede, cât de extinse cautele s'au decretat la compunerea listei şi cât de larg este cadrul, în care fiecine poate apăra *dreptul de vot,* care e cel mai mare drept constituţional. O listă, care nu se compune cu observarea tuturor prescriselor acestora legale, nici *nu poate fi*

valabilă. De acì necezitatea de a cunoaşte bine procedura la compunerea listei.

Procedura legală se află normată în § 9 a regulamentului pentru parohii. Procedura de praxă şi normările de până acì, se deosebeşte numai într'atâta, că s'au augmentat şi precizat mai bine unele momente.

Compunerea şi publicarea — iată doauă momente esenţiale!

Compunerea listei e corectă şi nu dă anză la nedumeriri şi animozităţi, dacă se face şi prezintă comitetului în terminul regulamentar — pe la finea anului trecut sau cel mult la începutul anului viitor, şi dacă petrecerea membrilor în listă e conform legei. Parohul e veghetorul legei în parohie, de aceea i-sa şi dat dreptul a compune proiectul listei. Ca veghetor al legei, trebue se aibă în vedere legea şi să inducă în listă numai pe ceice au cualificaţiunea necesară, ţinând cont de principiile expuse în partea I a acestui tractat.

Într'adevăr! Câte neînţelegeri, câte frecări nu se nasc tocmai din faptul, că la compunerea listei să urmăresc scopuri de partid!

Drept scop de partid şi cu drept cuvânt s'ar cualifica faptul, că parohul afacerea listei o trăgănează cu lunile, nu o duce la comitet spre pertractare. Ar da anză la presupunerea, că pândeşte termine şi ocaziuni binevenite afară de cadrele legei. Drept scop de partid ar fi, când s'ar arăta *parţial* la inducerile din listă: unele persoane le-ar favoriza şi pentru altele ar fi părinte maşter. Scop de partid se poate numì şi tendinţa multor de a se subtrage dela publicitate, de a compune şi pertracta lista în mod ocult, numai pentru sine, având cunoştinţă de ea numai puţini — cei mai adicţi din jurul parohului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tendinţele parţiale, separatistice n'au adus nici un bine bisericei şi nu vor aduce.

Dacă grijă se cere la compunerea listei, nu mai puţină grijă e de lipsă şi la publicare. *Cum să fie publicarea?* Legea în privinţa aceasta pretinde numai atât, ca lista «să se publice în biserică cel puţin cu 8 zile înainte de ţinerea sinodului ordinar». La publicarea din biserică lista nu e mai mult operatul parohului, ci al comitetului, pentrucă deja e votat de comitet. Dispoziţia îşi are înţelesul său. Legea nu voeşte a pune faţă în faţă publicul cu parohul, ca eventual ceice să simt neîndreptăţiţi, să învinovăţească pe paroh pentru nedreptatea ce li se face, ci pune comitetul în frunte. E bine aşa, să se scutească persoana parohului de eventuale atacuri nemeritate. Ştiind aceasta parohul, lista ce o publică să o publice totdeauna *ca pe lista comitetului parohial.*

Însaş publicarea o poate face după mai multe modalităţi. Praxa e să se cetească lista în biserică după serviciul divin. Cea mai corectă procedere, nu-i vorbă, să se cetească lista întreagă în faţa poporului! În felul ăsta toţi pot lua cunoştinţă de ea. În multe părţi însă lista este foarte

lungă. Oamenii se plictisesc ascultând cetirea numelor săci. In loc de a cetì lista în biserică — cu învoirea comitetului şi sinodului — se poate introduce praxa de a publica numai poporului, că comitetul a statorit lista pe anul următor şi că ea se află la oficiul parohial, unde cei interesaţi o pot conzulta. Se poate accepta şi alt expedient. Parohul convoacă pe toţi parohienii în o conferenţă separată, unde le ceteşte şi explică lista comitetului. O prescurtare a praxei de acum ar fi, când parohul, în loc de a cetì întreagă lista, ceteşte numai schimbările ce obvin faţă de anul trecut, adecă numele celorce rămân afară din listă în urma morţii, emigrării, trecerilor confesionale şi cauzele determinate în § 6 Stat. org. şi numele celorce întră în listă din nou pe temeiul legei.

Oricare dintre modalităţile acestea s'ar urma la publicare, cu legea nu vine în colizie, pentrucă legea dispune *numai să se facă publicarea,* fără a determina modalitatea publicării.

Publicarea, de sine înţeles, se face în biserică — înainte de sinod cel puţin cu 8 zile, căci *fără publicare nu se poate pertracta în sinod, prin urmare nici sinodul nu se poate ţinea.* Publicarea trebue să fie mai departe act măreţ şi sărbătoresc în biserică, nu numai cetire de nume. Act sărbătoresc va fi, când parohul cu publicarea deodată dă instrucţie poporului despre drepturile frumoase ce le are în biserica noastră, care nu mai sunt într'o altă biserică. Explică senzul §§ din Stat. org. şi mai ales arată oamenilor căile, pe cari pot lucra şi pe care îşi pot apăra şi drepturile bisericeşti. Explicările parohului, pe lângă folosul de a lumina, au darul de a dumerì oamenii şi astfel a împuţina *recursele* ce s'ar putea da contra listelor.

Se naşte întrebarea: ce ţinută să observe parohul, când între sine, comitet şi sinod s'ar naşte divergenţe? — Blândeţa Mântuitorului se recomandă şi în acest caz. Să nu caute a-şi impune voinţa cu forţa. E mai mare uleiu pe foc, când forţei se opune forţă, decât când se ignorează toată opoziţiunea. — Cazurile grave, fiind soartea bisericei în joc, de sine înţeles, le va supune aprecierii consistorului, care îi poate da satisfacţiunea cuvenită.

Trec la forma externă, adecă partea tehnică a listei membrilor sinodului.

Incă Romanii au zis: *forma dat esse rei.* Că e bună, ori rea o listă — şi noi după formă o judecăm. Bună e lista care conţine toate momentele, prin cari a trecut la votare şi satisface exigenţele legale. Care nu ţine cont de prescrisele legii, se nimiceşte din oficiu şi trage după sine nimicirea tuturor actelor pertractate pe baza ei.

Şi din aceste se vede, câtă grijă trebue să se pună pe forma listei.

Lista bună întruneşte cam următoarele forme:

LISTA

membrilor sinodului parohial din .... pe anul 19...

Nr. ordin.	Numele și conumele	Nr. casei	Ocupațiunea	Notă
1	N. N.	2	proprietar	
2	N. N.	3	„	
3	N. N. I. Ioan	5	„	S'a șters din listă prin decisul comit. Nr....
4	N. N. Todoruț	8	păpucar	
5	N. N. Călbază	9	notar	
6	N. N.	10	ziler	
7	N. N.	70	„	Indus în listă prin sin. prot. concluz Nr. ......
8	N. N.	15	„	
9	N. N.	30	plugar	Indus pe baza rezol. cons. Nr...... în urma recurs. făcut
	Apendice			

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Oficiul parohial gr. or.

.... în 31 Decemvrie 19......

(L. S.) N. N., paroh.

Lista prezentă s'a rectificat și statorit în ședința ordinară a comitetului parohial gr. or. din .... ținută la .... și după ștergerea (ori adăugarea) membrului (lor) dela Nr. .... conține ...... membri legali.

N. N., prezident. N. N., notar.

N. N.
N. N. } membri.
șcl.

Publicată în regulă, s'a autenticat în sinodul parohial ordinar dela .... sub Nr. .... prot. și după inducerea din nou (scoaterea) membrului (lor) conține .... membri legali. — Numărul definitiv al membrilor se va statorì după deciderea recursului parohianului (lor) insinuat în afacere.

N. N., prezident. N. N., notar.

N. N.
N. N. } bărbați de încredere.

Rubricarea şi inducerile vorbesc destul de elocvent ce formă şi cerinţe are lista membrilor sinodali.

Capul e menit pentru a ne arăta *parohia* şi *anul*, pe care are valoare. Fără aceste indicaţiuni s'ar naşte confuzii. Rubricările arată fiecare de ce treabă sunt. Numărul curent e menit pentru a arăta numărul membrilor. Numele membrilor se induce în rubrica a doua. Numele se induce întreg. Dacă cumva sunt mai multe persoane ce poartă acelaş nume, spre deosebire, se induce şi epitetul ori numele distinctiv folosit în comună. Rubrica a treia a numărului caselor de aceea e de lipsă, că cu ajutorul numărului acesta să ştie, că cutare membru în care casă locueşte. Rubrica e mai mult pentru controlă. Indicându-se membrii în listă după şirul caselor, uşor se poate controla din care casă şi cine a rămas neindus. Din acest motiv, nu-i permis a se compune lista după alfabet. Rubrica 4, ocupaţiunea, e de sine înţeleasă. Are valoare practică mai ales când într'o casă ar fi doi cu un nume, dar deosebiţi în ce priveşte ocupaţia. Se pot distinge mai bine. Rubrica 5 (nota) e menită pentru a se însemna în ea schimbările. Ştergerile ori inducerile ce le exoperează comitetul şi sinodul respective consistorul se înseamnă în rubrica «nota». Se poate însemna, dacă permite spaţiul, şi motivul şi Nr. concluzului ori decizului, prin care se induce ori se şterge cineva din listă.

Numărul curent se induce pe câte foi sunt de lipsă ca să încapă toţi membrii. La sfârşit trebue să rămână însă şi loc gol, ca să se mai poată induce cei ce eventual i-ar suscepe sinodul între membrii ordinari. Peste rubricele locului gol se poate trage linie curmezişă numai după trecerea celor 14 zile dela sinod, deschise pentru recurs.

Pe pagina din urmă a listei se induc clauzulele de lipsă din partea organelor ce au concurs la compunerea ei, când se apasă şi sigilul oficial.

Regulamentul prevede numai clausula sinodului. De apăsarea sigilului nu zice nimic. Din natura lucrului urmează însă, că nu trebue să lipsească nici clauzula comitetului, nici a oficiului parohial, căci fără aceste n'am şti de s'au observat formele legii, ori nu s'au observat. Apăsarea sigilului o recere oficialitatea actului.

Clauzulele, se înţelege, le subscriu cei competenţi. Pentru oficiul parohial — parohul, pentru comitet — prezidentul şi notarul, respective şi alţi membri, cari au cooperat la rectificare, pentru sinod subscrie prezidentul şi notarul, dar afară de ei pot şi e bine să subscrie şi bărbaţii de încredere şi scrutiniu, căci câştigă actul în valoare.

Clauzulele au să conţină momentele mai principale din concluziunile corporaţiunilor respective, de o parte ca să se ştie de s'a făcut ori nu schimbări în proiectul original al parohului, de altă şi pentru motivul, ca decisele ce să refer la listă să fie *concentrate* şi să se poată pe baza lor controla şi lista.

Şi de aci se vede necezitatea clauzulărilor, şi nu cred să se poată opune obiecţiuni serioase contra lor, nici chiar pe motivul lucrului

ce-l dau. Atât de puţină osteneală recer, că într'adevăr numai atestat de indolenţă îşi dă cine susţine, că ele înmulţesc lucrul parohilor. Din contră prin *concentrarea* deciziunilor se scutesc parohii a căuta şi resfoì mereu prin actele respective, spre a afla concluzele ce se refer la membrii sinodali.

Pentru uniformitate şi uşurarea încâtva a compunerii listelor, s'ar putea dispune cutărei tipografii — de pildă tipografia arhidiecezană — să tipărească şi coale de lista membrilor sinodali. In acest caz capul vine în frunte, iar clauzulele pe pagina din urmă. In mijloc se pot pune apoi atâtea foi câte se recer faţă de mulţimea membrilor. Cum se tipăresc atâtea feluri de protocoale, de ce să nu tipărim şi liste. Tiparul nu mult ar scumpì hârtia, care în orice caz trebue cumpărată. ***Vasilie Gan,***
protopresbiter.

PREDICĂ
la Naşterea Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Christos.

„S'a născut nouă astăzi mântuitor, care este Christos Domnul". Luca 2, 11.

Iubiţi ascultători!

Dacă căutăm în trecut la desvoltarea religioasă-morală a omenimei, uşor ne putem convinge, că Dumnezeu, ca un preabun părinte, şi-a arătat lumii milostivirea şi iubirea Sa nemărginită în nenumărate rânduri şi că omenimea, pe lângă toate acestea, uitându-şi de Ziditorul său, rătăcea în întunerecul păcatului şi astfel se abătea din ce în ce tot mai mult dela calea cea adevărată, dela calea virtuţilor. În urma acestei neascultări şi rătăciri, vrednice de cea mai aspră mânie şi pedeapsă dumnezeiască, cu drept se putea aştepta, ca Dumnezeu să-şi întoarcă cu dispreţ faţa Sa de către omenime şi să o lase să plutească pe valurile fărădelegilor şi aşa să se nimicească pentru totdeauna.

Însă bunul Dumnezeu, — fiind îndelung răbdător şi mult milostiv, şi voind, ca oamenii să ajungă la cunoştinţa adevărului şi să se mântuiască, — văzù cu durere acea rătăcire şi, făcându-i-se milă de om, atât de mult a iubit lumea, adecă pe oameni, încât spre mântuirea lor a binevoit a trimite pe pământ pe unul-născut Fiiul Său, pe Domnul nostru Isus Christos, a cărui naştere după trup o sărbăm astăzi.

Bucuraţi-vă deci, iubiţilor ascultători, «că astăzi s'a născut voauă mântuitor, care este Christos Domnul!».[1] Astăzi s'a arătat însuş Dumnezeu pe pământ, ca să scoată pe om din jugul păcatului, să-l lumineze şi să-i arete calea către mântuire, ca aşa să ajungă în împărăţia cea cerească, pe care o perduse înainte cu 4 mii ani prin păcatul strămoşesc!

Iubiţi ascultători! Pentru a putea pricepe pe deplin însemnătatea cea preste măsură mare a venirei Mântuitorului nostru Isus Christos pe

[1] Luca 2, 11.

BCU Cluj • Biblioteca Universitară • ROMÂNIA

pământ, pentru întreagă omenimea, vă voiu arăta: *întâiu starea omenimei înainte de venirea lui Isus Christos pe pământ și apoi darurile și bunătățile câștigate prin nașterea Domnului și Dumnezeului nostru Isus Christos.*

Precum știm din sfânta Scriptură, omul cel dintâiu, strămoșul nostru Adam, călcând voia, porunca lui Dumnezeu, căzù în păcat, în moarte, și prin el toți următorii lui. Astfel vedem, că omul, — deși a fost făcut după chipul și asămănarea lui Dumnezeu, adecă nevinovat și înzestrat cu puteri sufletești, pentru a se apropia tot mai mult de Ziditorul său, și deși a fost așezat în locul tuturor bucuriilor și a fericirilor celor mai înalte, adecă în raiu, — el totuș nu este mulțămit cu soartea sa, el dorește mai mult, dorește a fi în mărire asemenea lui Dumnezeu, se lasă amăgit, înșelat de diavol, de Satan, și călcând porunca dumnezeiască, de a nu mânca din pomul cel oprit, vatămă pe preabunul său părinte, pe Dumnezeu, care apoi ca judecător preadrept, îl scoate afară din raiu și îl pedepsește.

Atunci, iubiților ascultători! s'a început izvorul tuturor răutăților: atunci s'a închis raiul, atunci se rupse legătura dintre om și Dumnezeu, atunci mintea omului se întunecase, simțemintele lui își luară o cale greșită și voința lui devenì aplicată mai mult spre rău, decât spre bine; — neajunsurile, greutățile, suferințele și durerile, cari toate înainte de această cădere îi erau omului necunoscute, acum încep a-l încunjura din toate părțile și-l fac să simțească din zi în zi tot mai mult mânia și pedeapsa lui Dumnezeu!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De acì înainte încep oamenii a se desbrăca tot mai mult de faptele cele bune și a se arunca în brațele stricăciunii și ale deșertăciunii lumești. Ei, adecă oamenii, cu toate că aveau înaintea ochilor lor exemple despre pedepsirea păcatului, precum: perzarea oamenilor răi prin potop, pustiirea cetăților Sodoma și Gomora prin foc și pucioasă, totuș nu se îndreaptă, ci continuă a rămânea sclavi păcatului; — ba mai mult, ei uită cu totul de Dumnezeul cel adevărat, care i-a zidit și căruia singur ar trebuì să se închine și încep a se închina focului, apei, soarelui, lunei, animalelor, oamenilor și mulțimei de zăi mincinoși, pe cari și-i puteau numai închipuì în mintea lor stricată, — cu un cuvânt idolilor de tot felul, cari nu le puteau da nici un razim în această viață și nici o mângăiere sufletească pentru ceealaltă lume!

Stând lucrul astfel și neavând oamenii nici un indemn din lăuntru, din inimă, spre o viață bună și plăcută Dumnezeului celui adevărat, ei căutau numai binele și interesele lor proprii, egoiste, pe cari năzuiau a le ajunge chiar și prin nimicirea deaproapelui lor. *Virtuțile cele adevărate, precum este iubirea către Dumnezeu și către deaproapele, milostenia, curățenia sufletului* și altele, erau smulse și exilate cu totul din sânul, din inimile omenimei. Abaterile, excepțiunile dela acest rău, precum a fost un *Socrate,* un *Avram,* un *Noe,* un *Isac, Iacob* și alții, erau numai ca niște *stele de tot rare,* ce străluceau în mijlocul unei nopți adânci, *noaptea păcatului,* ce se întindea preste neamul omenesc. *Chiar și Iudeii,* cari

mai aveau încă ceva cunoştinţă despre existenţa unui Dumnezeu adevărat, rătăceau fără rost, aşa: din gură rosteau rugăciuni cătră Dumnezeul cel vecinic, cădeau pe faţă în casa Domnului; mintea şi inima lor însă era îndreptată spre înşelăciuni, spre lucruri deşerte şi nu-şi mai aduceau aminte de cuvintele profetului David, că «*jertfa lui Dumnezeu*» este «*inima înfrântă şi smerită*».[1] Prin urmare totul, ce se afla la ei, era o făţărnicie dintre cele mai urgisite înaintea lui Dumnezeu.

Astfel ne putem convinge, că corupţiunea, stricarea morală, atât la păgâni, cât şi la Iudei, era generală: ura, intriga pizma, egoismul şi alte multe pe felul acestora, erau tot atâţi vermi, cari rodeau neadormit la rădăcinile pomului omenimei, ameninţându-l cu nimicire totală!

In vârtejul acestor împrejurări triste mulţi se convinseră despre credinţa lor deşartă şi urmarea a fost, că ei se făcură nepăsători şi ajunseră aproape de adâncimea desperării, orbecând aici pe pământ fără mângăiere sufletească şi neavând nici o nădejde despre existenţa altei vieţi, ce urmează după moarte.

Astfel era omenimea înainte de naşterea Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Isus Christos. Şi tocmai pentru aceasta Dumnezeu-Tatăl, privind din ceriuri şi deoparte făcândui-se milă de coroana făpturilor Sale, de om, care plutea ca o corabie frântă şi ameninţată cu cufundare grabnică în mijlocul valurilor păcatului, iar de altă parte împlinindu-se vremea prevestită de profeţi, *a aflat de bine a trimite pe pământ pe Fiiul său cel unul-născut, ca să mântuiască lumea de perire*, şi anume: dând împăratul roman *August* poruncă, ca fiecare cetăţean al său să se înscrie în locul, de care se ţinea după neam, merseră şi preacurata fecioră *Maria* împreună cu *Iosif în Vitleemul Iudeei*, căci erau din seminţia lui David, împărat, şi acolo noaptea într'o peşteră în iesle născù pe Isus Christos, pe Mântuitorul nostru. Şi iată un înger se arată păstorilor, cari îşi păşteau turmele în jurul Viflaimului, şi, văzând îngerul, că ei se înspăimântează, le zise: «*Nu vă temeţi, căci iată vestesc vouă bucurie mare, care va fi la tot poporul, că s'a născut vouă astăzi mântuitor, care este Christos Domnul*»,[2] şi îndată îi încunjurară mulţime de cete îngereşti cântând: «*Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pre pământ pace, între oameni bunăvoire!*».[3]

Astăzi, iubiţilor ascultători! prin naşterea Domnului nostru Isus Christos, blăstămul, sub care, în urma păcatului strămoşesc, zăceam până acum, s'a ridicat de preste noi; astăzi puterea diavolului s'a sfărmat, căci *Isus* este, care «*moartea a stricat şi a adus la lumină viaţa şi nestricăciunea*»,[4] *astăzi legătura dintre om şi Dumnezeu s'a reîncheiat* şi raiul s'a deschis; astăzi începe a se revărsa din nou preste noi darul lui Dumnezeu, căci El este, care ne-a ridicat din întunerecul păcatului şi ne-a arătat calea cea adevărată a vieţii şi a mântuirei, El este, care ne-a învăţat

[1] Psalm 50.
[2] Luca 2, 10. 11. [3] Luca 2, 14. [4] 2 Timoteiu 1, 10.

virtuţile cele mai de frunte, adecă: *iubirea către Dumnezeu şi către deaproapele nostru*. Acestea sunt bunătăţile, câştigate prin naşterea Domnului nostru Isus Christos.

Asemânând acum starea cea tristă a omenimei înainte de naşterea lui Christos cu bunătăţile şi darurile, date nouă prin Christos, vom afla o deosebire foarte mare: vom vedea acolo pe omul supus robiei păcatului, aici pe omul adus la lumină; acolo pe fiiul perirei, aici pe fiiul vieţii; acolo blăstăm, aici milă şi har; acolo ură, aici iubire şi aşa mai departe. Deci toate acestea sunt tot atâtea dovezi, căci ziua de astăzi este de o însemnătate preste măsură mare pentru întreg neamul omenesc.

Astfel, văzând noi atâtea bunătăţi, date nouă prin naşterea Domnului, să ne bucurăm cu toţii, *«căci Dumnezeu, care a zis luminei, să lumineze din întunerec, acela a strălucit în inimile noastre spre luminarea cunoştinţei mărirei lui Dumnezeu în faţa lui Iisus Christos»*,[1] să ne bucurăm, că iar începe a se revărsa darul lui Dumnezeu preste noi, căci din fiii perirei am devenit fii ai lui Dumnezeu *«şi voiu fi vouă Tată şi voi veţi fi mie fii şi fete zice Domnul atotţiitorul»!*[2] Să cântăm şi noi împrreună cu îngerii: *«Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pre pământ pace, între oameni bunăvoire»*[3] Însă, bucurându-ne, să nu uităm nicicând a ne închina lui Dumnezeu cu duhul şi cu adevărul, şi dându-i mulţămită pentru toate bunătăţile, să ne rugăm neîncetat, ca întru toate lucrurile noastre cele bune să ne trimită nouă ajutorul său cel atotputernic, pentru a putea înainta pe calea cea adevărată, pe calea virtuţilor, moştenite dela Isus Christos, ca astfel după greutăţile şi suferinţele, cu cari avem a ne lupta în această viaţă, să ne învrednicim a ajunge întru împărăţia sa cea cerească, care ni-s'a deschis prin naşterea Domnului Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Isus Christos, şi care vi-o doresc voauă tuturor! Amin.

Teodor Herman,
protopresbiter ort.

PREDICĂ de CRĂCIUN

Întocmită după P. P. de N. Cârstea.

Cetim în *Cartea Impăraţilor* (*cartea II, 4, 32*), că murindu-i fără veste unei sărmane femei unicul ei fiiu şi neaflând obidita mamă nici un chip de mângăere, s'a îndreptat cu toată încrederea inimii sale iubitoare către prorocul *Elizeu*, rugându-l să-i învie pruncul. Prorocul, înduioşat, îşi trimise îndată sluga, Ghiezi la pruncul adormit, dându-i toiagul său, ca să-l atingă cu el şi să-l trezească la viaţă. Când însă văzù prorocul, că îndeşert s'a încercat sluga, coborîtu-s'a însuş în casa mortului şi s'a culcat pe el *şi şi-a pus gura sa pe gura lui, şi ochii săi peste ochii lui şi mâ-*

[1] 2 Corint. 4, 6. [2] 2 Corint. 6, 18. [3] Luca 2, 14.

nile sale peste mânile lui — micindu-se astfel pe sine — și, după-ce mai întâiu i-a încălzit trupul răposatului,... pe urmă i-a redat viața.

Așișderea a făcut și cu noi oamenii preamilostivul Dumnezeu. Neamul omenesc murise deja de mult, cu sufletul, prin păcatele sale: preabunul Dumnezeu însă, necăutând în milostenia sa cea fără de margini la mulțimea fărădelegilor noastre, ci la îndurarea sa, a voit ca și noi să trăim și să fim vii; de aceea ne-a trimis pe *Moise* cu toiagul său cel făcător de minuni, pe *Prorocii* povățuitori și îndreptători de lege; dar acestia nu ne-au putut da viață, pentrucă *de este dreptate prin lege, Christos dară îndeșert a murit (Galat. 2, v. 21*). Ceeace așadar nu s'a putut plinî prin lege, s'a plinit prin Dumnezeu-Cuvântul: *celce de demult în multe feluri și în multe chipuri grăind părinților nostri prin proroci, în zilele acestea mai de pe urmă a grăit nouă întru Fiiul său* (*Evrei, 1, v. 1.)*, carele întrupându-se s'a sălășluit întru noi. Și astfel Dumnezeu într'atâta s'a micșorat pe sine, încât s'a împreunat cu întreagă Dumnezeirea Sa în pruncul acela mic, care, dupăcum știți, se afla în ieslea dobitoacelor, numai ca să ne ridice pe noi din ticăloșia păcatului întru învierea vieții.

Amintirea venirii acesteia a Mântuitorului în lume o prăznuiește astăzi sfânta maică Biserică. Astăzi început se face izbăvirii noastre! Pentrucă astăzi Adam al doilea, *Părintele veacului ce va să fie (Isaia 9, v. 6)* a luat trup asemenea nouă, ca să ne mântuiască pe noi de toată stricăciunea și nevoia. Astăzi Fecioara cea fără de prihană *întru asemănarea trupului păcatului* (*Rom. 8, 3*), întru asemănarea trupului păcătos alui *Esau (Facerea 27)*, a învălit cu trupul nostru pe Fiiul lui Dumnezeu, pentruca să ne dobândească în felul acesta darul și binecuvântarea părintească. Astăzi s'au văzut *ceriul deschis și îngerii lui Dumnezeu suindu-se și pogorîndu-se peste Fiiul omenesc (Ev. Ioan 1, v. 51)*. Astăzi s'a arătat *curcubeul*, simbolul împăciuirii de veci, semnul, care cum zice Scriptura, *să-mi aducă aminte de legătura cea vecinică între mine: ș între pământ și între sufletul viu, care este în tot trupul pe pământ* (*Fi rea 9, v. 16*). Astăzi adevăratul nostru *Moise* s'a așezat *nu în sicriaș de papură* (*Eșire 2, v. 3)*, ci în ieslea dobitoacelor: și ca să putem căutà și noi nevrednicii la mărirea și strălucirea sa dumnezeească *și-a pus acoperemânt pe fața sa* (*Eșire 34, v. 33*), acoperemântul trupului nostru omenesc. Astăzi *a odrăslit toiagul lui Aaron (Numeri 17, v. 18); s*'a înrourat *lâna lui Gedeon* (*Judec. 6, v. 38*); *s'a tăiat o piatră din munte fără de mână*, cum zice *Daniil* proroc (*c. 2, v. 34*), adecă fără sămânță bărbătească s'a întrupat din Preacurata Domnul nostru Isus Christos, carele asemenea petricelei a sdruncinat dintr'odată idolul lumii: aurul, argintul, mărirea deșartă, și iarăș asemenea ei a crescut într'un munte mare, umplând (Christos) toată lumea de știința și sfințenia sa. Astăzi *negurile și norii* străvechi (Evrei 10, v. 1), în cari s'a arătat Domnul în Legea cea veche, s'a risipit; căci *Emmanuel* cel închipuit în multe feluri s'a sălășluit întru noi.

Dare-ar D-zeu Isus Christos ca astăzi, când prăznuim ziua aceasta mare, să înțelegem, precum se cuvine, milostenia cea cu adevărat mare, pe care

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a săvârşit-o nouă Christos prin naşterea Sa, precum şi darurile acelea multe, ce ni-s'au hărăzit printr'ânsa. E cu neputinţă să nu ne pătrundem în toată ființa noastră de dragostea cea sfântă a lui Christos, dacă ne dăm seama de milostenia aceasta a Lui. Insă tocmai aceasta este izvorul tuturor neputinţelor şi a relelor ce ne bântue, pentrucă noi ne-am deprins a vorbì şi a gândì despre naşterea lui Christos ca despre un lucru de toate zilele. Cuvine-se deci, Iubiţilor, să cuvântăm ceva din prilejul acesta despre *vremea, felul* şi *locul* naşterii lui Christos şi să ne însămnăm adânc în suflet învăţăturile, mângăierile, poveţele sfinte, ce ni-le poate îmbia o împrejurare ca şi aceasta. Fiţi cu luare aminte!

Dacă ne uităm la *VREMEA* naşterii lui Christos, vedem, că n'a venit îndată după căderea lui Adam, ci cu mult mai târziu, la vre-o câteva mii de ani. A voit adecă, ca omul să-şi cunoască boala şi neputinţa în toată ticăloşia sa şi să-şi sape adânc în minte, că fără mila şi tămăduirea lui D-zeu, nu se poate izbăvì! Şi aceasta, pentrucă cu atât mai mare dor şi mai aprinsă râvnă să-i aşteptăm venirea. Căci, precum doftorul trupesc cel iscusit, atunci caută mai cu osârdie de lecuirea bolnavului, când boala prinde a se înăsprì şi a bântuì mai cu cruzime: tot aşa şi Doftorul sufletelor, Doftorul cel ceresc a lăsat, ca răul să crească şi să se mărească întrucât numai a fost cu putinţă, — şi apoi s'a pogorît ca să-l tămăduiască.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Despre vremea Naşterii lui Christos se cetesc următoarele patru lucruri vrednice de luare aminte:

I. Se spune la evangelie, că pe vremea, când s'a născut Mântuitorul, oblăduirea lumii o ţinea marele chezar al Râmului, August, carele a poruncit să se scrie toată lumea. Dacă s'ar fi născut Mântuitorul pe vremea lui *David,* alui *Ezechia, Iosia* sau a altor împăraţi sfinţi, ar fi gândit cineva, poate, că n'ar fi venit pentru izbăvirea noastră, ci de dragul împăraţilor acelora; Christos însă *după alui mila ne-a mântuit pe noi* (*Tit 3, v. 5*). A trebuit aşadară să se plinească Scriptura, care zice, că se va naşte sub stăpânire de domn străin, şi din sămânţa lui *Iese: Şi va ieşì toiag din rădăcina lui Iese şi floare din rădăcina lui se va înălţa* (*Isaia 11, v. 1*); când adecă, se vor stârpì toate odraslele, şi numai viţa va mai rămânea ascunsă din întreg neamul lui David, atunci ni-se va arăta, întru umilinţă Christos. În sfârşit, ca şi mai bine să putem pricepe mila aceasta mare alui D-zeu, să ne gândim, că D-zeu atunci şi-a trimis pe Fiiul său, când noi *ne lăudam întru năcazuri* (*Romani 5, v. 3*), când îi eram protivnici mai mari, şi am fi fost vrednici, aşadară, nu de mila, ci de urgia Lui!

II. Scrie acelaş sf. evangelist Luca, că pe vremea naşterii lui Christos ieşise poruncă dela chezarul, să se scrie toată lumea, ca să se pună dajde de tot omul. De aceea zic sf. părinţi, că Christos, cât ce s'a născut, s'a şi scris rob în cartea împăratului; şi acea *jumătate de didrachmă, dare Domnului* (*Eşire 30, v. 12, 13*) pe care chezarul August o strângea acum pe seama sa, Christos a plătit-o întreagă vieaţa. Adevăr grăeşte sf. apostol *Pavel,*

când zice: *Eară zic, câtă vreme moşteanul prunc este, nimic nu se osebeşte din slugă, macar de este stăpân tuturor* (*Galateni 4, v. 1*); aşa şi Domnul nostru Isus Christos, Fiiul lui D-zeu, întru nimic nu se deosebeşte de slugă, căci e scris rob la cartea împăratului. Iubiţilor şi noi eram robi, robii unor stăpâni cumpliţi: robii păcatului, ai morţii, ai diavolului; dar iată, îndatăce se naşte Fiiul lui D-zeu este scris la răvaşul de dare, ca să pliniască însuş, ce noi am lipsit de a plinì; este scris în cartea la împăratul, ca să ne scrie şi pe noi în cartea vieţii de veci.

III. Fiindcă Christos a iubit pacea şi a voit să ne facă şi pe noi iubitori de pace s'a născut pe vremea unui împărat, când îndeobşte era pace. Roua cerească, doară, nu se coboară, când e linişte statornică de vânt? Şi apoi prorocii legii cei vechi nu l-au asemuit numai cu roua cerească, ci l-au numit chiar *Domnul păcii* (*Isaia 9, v. 9*), şi au prorocit, că în vremea lui va fi *mulţimea păcii* (*Psal. 71, v. 7*). Drept aceea oamenii *îşi vor face sabiile sale feară de plug şi suliţele seceri* (*Isaia 2, v. 4,*) *arcul va sfărâma şi va frânge arma şi pavezele va arde cu foc* (*Psal. 45, v. 10*). Adecă acolo, unde Christos este stăpân, se înstăpâneşte şi pacea, de aceea aţi auzit cetindu-se în sf. Evangelie de astăzi, că îndatăce s'a născut Christos, îngerii din cer au vestit: *mărire întru cei de sus lui D-zeu, pe pământ pace, între oameni bunăvoire*; *că El este pacea noastră,* zice apostolul (Eefes. 2. v. 14), şi nu se găseşte suflet atât de însălbătăcit, în care, dacă s'a născut odată Christos să nu se sălăşluiască pacea. De aceea, Iubiţilor, ori unde stăpâneşte mânia, ura vrajba, zavistia, să ştiţi, că acolo nu s'a născut Christos, ci domn este satana. Pentrucă *Dumnezeu nu este al împărecherii, ci al păcii* (*I Corin. 14, v. 33*), *şi s'a făcut în pace locul lui şi lăcaşul lui în Sion* (*Psal. 75, v. 3*).

IV. S'a născut iarna în ger şi în frig, ca asemenea unui soare, *soarelui dreptăţii* (*Malachia 4, v. 2*) să încălzească lumea cuprinsă de îngheţul morţii, al păcatului; s'a născut, nu în casă călduroasă şi în bine, ci afară în ieslea dobitoacelor, ocrotit fiind de asprimea gerului numai cu un scutec modest, ca astfel deja prin suferinţe să-şi înceapă viaţa sa de suferinţe. S'a născut în vremea când zilele-s mai scurte şi nopţile mai lungi, dar când nopţile prind a se scurta şi zilele a se lungì, ca şi în chipul acesta să se vădească, că prin naşterea sa a început să se miciască şi să se risipească bezna răutăţii omeneşti, care de mult îşi ajunsese culmea.... În sfârşit dupăcum toiagul lui Aaron noaptea *a odrăslit* (*Numeri 17, v. 8*); dupăcum sicriul Domnului noaptea a prăbuşit idolul lui Dagon; dupăcum îngerul Domnului în miez de noapte a ucis pe întâiu născuţi ai Egiptului: aşişderea, când *lină tăcere cuprinzând toate şi noaptea cu repedea ei trecere mijlocind şi cuvântul cel atotputernic din cer, din scaunele împărăteşti cumplit, războinic în mijlocul pământului celui de perit au sărit* (*Inţ. 18, v. 14, 15*); în mijloc de noapte s'a născut şi Fiiul lui D-zeu, când păstorii stăteau *priveghind şi păzind străji împrejurul turmelor lor,* cum glăsueşte evangelia de azi (Luca 2, v. 8).

Din cele de până aici nu se vede numai, că înainte de Christos a fost întunerec grozav şi că prin naşterea sa *norodul celce umbla întru întunerec a*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

văzut lumină mare (*Isaia 9, v. 2*)*:* dar totodată putem înţelege, că precum ochiul nu vede în întunerec, tot asemenea nici mintea noastră nu poate cuprinde taina întrupării Domnului, de aceea cu smerenie trebue să i-ne închinăm. Şi în ce chip zburătoarele văzute de prorocul *Iezechil* (*c. 1, v. 25*) îşi lăsau aripile încetând din zbor, când au auzit glas de sus, aşişderea şi noi, neputând pătrunde taina aceasta, să ne frângem trufia minţii, şi să ne închinăm cucernici Domnului şi astfel să-i prăznuim naşterea!...

MODUL naşterii lui Christos nu-i graiu pe sub soare, care să-l poată tâlcuì: *Şi neamul* (naşterea) *lui cine-l va spune* zice prorocul (*Isaia 53 v. 8*). De aceea, când însuflat de Duhul sf. a proorocit naşterea lui Christos plin de uimire se întreabă: *Doamne cine au crezut auzului nostru?* Doamne, cine să creadă, că *iată Fecioara va lua în pântece şi va naşte prunc, şi va fi numele lui Emanuil, adecă cu noi e Dumnezeu* (*Isaia 7, v. 14*). Despre naşterea Fecioarei mai zice Prorocul; *Mai înainte de a naşte ceeace s'au apropiat să nască, mai înainte de a venì durerea naşterii a fugit şi a născut prunc* (*Isaia 66, v. 7*). Şi să nu ne minunăm de aceasta! pentrucă dacă Christos după învierea din morţi a putut pătrunde la învăţăceii săi, cari de frica Jidovilor stăteau cu uşile încuiate, de ce să nu fie *trecut cu pace,* cum zice acelaş Proroc (*Isaia 41, v. 3*) şi prin aceasta? Despre aceea, că Maica Domnului, Fecioară neprihănită a rămas şi în zămislire, şi în naştere şi după naştere, ne mărturisesc cuvintele prorocului Iezehiil, care zice: *Uşa aceasta încuiată va fi şi nu se va deschide şi nimenea nu va trece printr'ânsa. Că Domnul Dumnezeul lui Israil va trece printr'ânsa şi va fi încuiată.* Da! Iubiţilor uşa prin care a venit D-zeu la noi a rămas încuiată, pentrucă, precum zice fericitul Augustin, dacă Maica Domnului n'ar fi rămas tot Fecioară şi după naştere, nu s'ar putea zice, că Fiiul lui D-zeu s'ar fi născut din Fecioară.

Dreptaceea când Precesta a purtat în pântece pe Domnul nostru Isus Christos nu i-a simţit povara; când l-a născut, n'a simţit durere; ci precum D-zeu în paradis a zidit fără dureri din coasta lui Adam pe Eva; precum fără să arză s'a arătat focul ceresc în rug: aşişderea Adam al doilea, Domnul şi D-zeul nostru, care foc mistuitor este, fără durere şi stricăciune s'a ivit din Preacurata. De aceea, la Naşterea aceasta n'a fost nimic din celece sunt la naşterile dureroase ale altor muieri: n'a fost moaşă, n'a fost nici alte femei, cari să-i stee întru ajutor, ci precum povesteşte Evangelia, însaş Preacurata şi-a îngrijit pruncul.

Curăţenia deosebită, sfinţenia cea mare a acestei naşteri o tălmăceşte sf. Scriptură în următoarele patru moduri:

I. Zice, că precum soarele îşi sloboade lumina sa pe pământ; precum razele lui trec prin sticlă fără să o spargă: tot asemenea ne vine şi nouă Mântuitorul: *Şi va eşì ca o lumină dreptatea mea şi mântuirea mea ca o făclie va arde,* zice *Isaia* (*c. 62 v, 1*).

II. La acelaş proroc se citeşte: *Şi va ieşì toiag din rădăcina lui Iese şi floare din rădăcina lui se va înălţa* (*Isaia 11, v. 1*) Iubiţilor, nu se poate

închipuì ceva mai curat decât odrăslirea pomului și înflorirea lui; pentrucă pomul odrăslește și înflorește dela sine, fără nici o sământă din afară, fără nici un ajutor din afară. În aceasta însă nu e nimic urît, nimic necurat, nimic împreunat cu durere și stricăciune.

III. Împăratul și prorocul *David* a asemănat venirea lui Christos cu roua, care a umezit lâna lui Gedeon: *Pogorîse-va ca ploaia pe lână, și ca o picătură ce pică pe pământ.* (*Psal. 71 v. 6*). Așadară, precum ploaia și roaua cade liniștit pe pământ și îndeosebi precum pe lâna lui Gedeon s'a coborît rouă din ceriu de au umezit-o, dar după aceea au stors-o, fără ca să se întâmple ceva prin aceasta, — așișderea și roaua aceea cerească, pe care o oftau prorocii, când s'a pogorît în pântecele Maicii Domnului și când s'a stors, adecă: născând Preacurata, n'a schimbat întru nimic lâna Preacuratei, ci au lăsat-o tot Fecioară neprihănită, precum fusese și mai înainte. De astădată D-zeu nu s'a arătat între trăsnete și fulgere, ca odinioară prin muntele *Sinaii,* pentrucă, poate, de iznoavă (iarăș) ar fi zis oamenii, ca și atuncea, ca să nu le mai grăiască lor Domnul (*Eșire 20 și 19*); pentrucă s'ar fi găsit, poate, de aceia, cari să se fi ascuns dinaintea feței sale, ca Adam în raiu.

IV. Prorocul *Osia* a asemănat nașterea Mântuitorului cu *zorile: Ca niște zori gata vom afla pe el* (*Osia 6, v. 3*). Precum adecă zorile rumenesc ceriul, fără ca acesta să sufere ceva din pricina asta, așișderea s'a ivit din pântecele maicii sale și Mântuitorul nostru. Și precum odinioară D-zeu a slobozit somn dulce și liniștit pentru *Adam,* când a zidit pe Eva din coasta lui, tot așa și de astădată a învăluit întreagă ființa Preacuratei într'o dulce vrajă cerească, din care pomenindu-se și-a văzut pruncul născut și-a văzut pe Domnul ei, pe Ziditorul ei. Atunci în clipele acelea de bucurie cerească și spaimă sfântă, Preacurata Maică, neștiind ce să se facă, va fi căzut cucernică în genunchi și cu tremurul uimirii aceleia sfinte pe buze va fi îngânat: O, prunc binecuvântat! O, D-zeule sfinte, O dulcele meu Fiiu! O, Domnul meu, D-zeul meu! cine sunt eu de mă cauți pe mine în chipul acesta? Să te alăptez ca pe Fiiul meu, sau să mă închin Ție ca D-zeului meu? Să te îngrijesc ca și o mamă sau să-Ți slujesc Ție ca și o roabă? Cum să mă încumăt eu a Te lua în brațe pe Tine, când Tu, Doamne, ești nemărginit? Cum să Te hrănesc eu pe Tine, când Tu Doamne, hrănești toate viețățile pământului? Acestea și alte asemenea acestora va fi murmurat Fecioara în uimirea ei, când, îmbrățișându-L, sărutându-L, cu fața scăldată în lacrimi de bucurie, L-a luat în brațe și L-a acoperit cu scutece pe Fiiul ei, pe Domnul ei, pe Ziditorul ei.

Despre *LOCUL* nașterii lui Christos Evangelia ne povestește trei lucruri mai de seamă: că s'a născut în *Viflaim,* cetatea lui *David*; în grajd, având drept leagăn ieslea dobitoacelor, și scutece o pânzătură sărăcăcioasă. Prorocit doară cu mult înainte prorocul *Mihea: Și tu Viflaime casa Efraatului, mic ești a fi între miile Iudei, că dintru tine va eșì mie, ca să fie povățuitor lui Israil, și eșirile lui din început din zilele veacului* (*c. 5, v. 2*).

Aşişderea se citeşte la *Psaltire: Preamărită s'a grăit pentru tine lui Dumnezeu* (*Psalm 86, v. 2*)*;* da! pentrucă în tine se va naşte veci născut. Iubiţilor cetăţuia aceasta e mai mărită chiar decât fostul p Pentrucă în paradis era pomul cel oprit, era *Adam* cel căzut prin era Satana în chip de şarpe ispititor: în Viflaim însă nu e pom op e diavol ispititor, nu e *Adam* împăcătoşit, ci e pomul vieţii în ieslea toacelor, ca să mănânce dintr'ânsul oricine doreşte. Se minunea părinţi: din ce pricină D-zeu, îndată a zidit ceriul şi pământul, s'a a mai întâiu de împodobirea pământului şi numai după aceea a cău de înfrumseţarea ceriului; şi spun, că întru cinstea Fiiului său, care să vie, ar fi făcut-o aceasta!

A vrut mai departe Mântuitorul să se nască nu acasă la Maică-sa, ci p mânt străin. După tâlcuirea unui sf. Părinte, *Viflaim* înseamnă *casa p*... Şi fiindcă după cuvântul sf. Evangelist Ioan, Christos pâne este ce r dat nouă din ceriu (*Ioan 12 v. 24*), — cu dreptate este aşadară, că s'a nă tocmai în Viflaim, ca de aici înainte poporul său să nu mai fie nevc alerga după pâne în Egipet, ci să caute numai înspre Viflaim, că acolo găsì pânea cea cerească, care au biruit şi au pus pe fugă oastea Ma niţilor (*Judec. 7 v. 13*), şi izvorul acela înviorător, după care în eşert (însetoşatul David.

Dar uitaţi, Iubiţilor, ce rea şi nemernic lumea! Maica lui D-zeu căpătă adăpost nicăirea în întreg oraşul, ci e nevoită să se aşeze într' grajd! O, grozăvie nemai pomenită! Venit-au Stăpânul la lăcaşul său ai Lui nu L-au primit pe El! O lume ticăloasă, curând ai început nesocotì pe Ziditorul tău! *Cunoscut-au boul pe Stăpânul, şi asinul ieslea Domnului său; iar Israil nu m'au cunoscut pe mine şi poporul meu nu m'au înţeles zice prorocul* (*Isaia 1 v. 3*). Da! nime din tot poporul lui Israil nu s'a găsit, care să-şi cunoască pe Mântuitorul, şi să-I dee sălaş în casa sa, ci a trebuit să se nască într'un grajd. Ce-ar zice Iubiţilor, Împăratul *Solomon*, dacă şi-ar vedea în ieslea unui grajd pe Domnul şi D-zeul său.

A fost cu adevărat o minune a lumii templul acela al lui *Solomon,* pe care l-a ridicat cu 180,600 muncitori; păreţii şi padimentul erau înveşmântate în aur; dar gândindu-se împăratul la mareţia şi strălucirea nesfârşită a lui D-zeu, s'a întrebat: *că cu adevărat au lăcui-va Dumnezeu cu oamenii pe pământ, de vremece ceriul şi ceriul ceriului nu sunt destule Ţie, şi ce este casa aceasta, carea am zidit* (2 *Paral. 6, v. 18*). Ce-ar zice acum Iubiţilor, împăratul acesta, când şi-ar vedea pe Domnul său şi D-zeul său în ieslea neîngrijită a unui grajd înfăşat în scutece sărace? nu s'ar întreba oare cu îndreptăţită uimire, că cine-ar putea crede, că D-zeu să lăcuiască acolo?... O, trufie omenească, când te vei ruşina, dacă nici acum nu te ruşinezi?!...

Christos n'a venit să ne rescumpere numai cu scump sângele său; ... odată ca prin pilda Sa să ne facă să urgisim toată mărirea deşartă

a acestei lumi; să ne arete, cum trebue să preţuim bunurile ei. Drept ceea El nu s'a născut în palatul strălucirii lui August, ci precum zice .f. Părinte, *şi-a ales staulul, ca să înfrunte fala lumii şi să osândească mărirea ei cea deşartă.* Aşişderea zice un mare învăţat că Domnul nostru Isus Christos prin naşterea sa, s'a făcut oglinda sufletelor noastre, adecă povăţuitor şi sfetnic s'a făcut nepriceperii noastre (*Isaia 9, v. 6*) dovedindu-ne cu pilda sa deşertăciunea fără rost a lumii; şi precum prorocul Daniil a făcut de ruşine răutatea bătrânilor, asemenea şi pruncul Isus a ruşinat şi zădărnicit judecăţile lumii.

Şi aievea nimic nu ne poate înstrăina mai cu folos de deşertăciunile lumii, decât tocmai pilda aceasta a lui Christos. Iubiţilor despre *Alexandru-cel-Mare* se ceteşte, că ori de câteori îşi vedea oştenii trudiţi şi fără de spor la mers, se cobora însuş de pe cal şi apuca în fruntea tuturora, ca să nu poată zice nime, că împăratul n'ar fi părtaş şi el la toate greutăţile şi ostenelele războiului; iar alteori că nemai putând biruì oastea aceluiaş împărat se poarte cu sine prada cea bogată, — tot împăratul era acela, carele cel dintâiu se litrosia de pradă. Şi pilda lui o urmau, fireşte, şi ceialalţi oşteni. Aşa şi Domnul nostru Isus Christos, ca să ne înveţe a nu preţui peste măsură bunurile lumeşti şi a suferì în pace toate năcazurile, voit-a, ca şi El în năcazuri şi suferinţe să-şi înceapă viaţa sa de suferinţe, şi astfel să ne aducă aminte, că noi suntem numai călători pe lumea aceasta, şi că nu aici suntem sorociţi să avem lăcaş statornic. Să ne gândim deci, Iubiţilor, că dacă Ziditorul nostru s'a smerit pe sine într'atâta pentru noi, făpturile mânilor sale, încât s'a născut în ieslea dobitoacelor, de ce nu l-am urma şi noi pilda? De ce nu ne-am smerì şi noi asemenea Lui? de ce nu am suferì şi noi, precum şi El a suferit pentru noi?

Şi fiindcă locuitorii Viflaimului n'au voit să-L primească pe Isus, să-L primim noi, cărora vrem să ne fie de folos naşterea Lui. Şi cu toate-că s'a pogorît din ceriu pentru mântuirea noastră a tuturora, totuş de mântuit numai aceia se vor mântuì, cari îl vor primì cu adevărat, dupăcum zice şi *Ioan* Evangelistul: *Iară câţi l-au primit pe dânsul, le-au dat lor putere, ca să fie fiii lui Dumnezeu celorce cred întru numele Lui* (*Ioan, c. 1, v. 12*). Iubiţilor, de câte-ori nu bate Christos şi la uşa inimii noastre, dar noi nu-L slobozim înlăuntru? De câte-ori nu ne aminteşte, ba ne chiar trimite câte un gând bun de îndreptare; dar noi cu atât mai vârtos ne împietrim în fărădelegi! Ci nu fiţi atât de neînduplecaţi, creştinilor; daţi sălaş în inimile voastre Mântuitorului, căci ferice de casa, peste care El e stăpân. Ştiţi doar' cu toţii, că Christos numai odată a întrat în casa păcătosului de *Zacheu*, şi s'a şi *făcut mântuirea casei* aceleia. Şi pe noi aşişderea ne va izbăvì, dacă şi noi îl vom primì ca Zacheu; căci pentruce doară a şi venit El pe lume? A venit ca, făcându-se pe sine Fiiul Omului, să ne facă pe noi fiii lui D-zeu! A venit prunc mic, ca să ne facă pe noi oameni (bărbaţi) desăvârşiţi. A voit ca El să fie strâns în faşe, pentruca să ne slobozească pe noi din cătuşile păcatului. A voit ca El să fie hrănit

cu lapte, ca noi să ne putem hrănì cu hrana cerească. S'a scărit pe sine, ca să ne mărească pe noi. S'a învăluit pe sine în scutece sărace, ca să ne poată înveşmânta pe noi în veşmântul adevărului ceresc. S'a făcut sărac, ca să ne poată îmbogăţì pe noi. El a mai voit, să fie fără de sălaş, ca să ne poată da nouă sălaş în ceriuri. S'a scris pe sine rob în cartea împăratului, ca să ne poată scrie pe noi în cartea vieţii. Se obligă a da dajde chezarului, numai ca să ne izbăvească pe noi de Mamonul. S'a născut în ieslea dobitoacelor, ca să ne ridice pe noi din urîciunea şi scâba noastră cea cu adevărat dobitocească!

* * *

Aţi auzit, iubiţi creştini, ceva despre vremea, modul şi locul Naşterii lui Christos. Aţi auzit, că El s'a întrupat pentru noi şi a noastră mântuire. Fiindcă deci El ne-a slujit pe noi în chipul acesta, cuvine-se să-l slujim şi noi Lui. *S'a născut în timp de pace, piară deci şi dintre noi orice sămânţă de ură şi vrajbă!* S'a născut în ger şi a răbdat frig, ca să topească la căldura dragostei sale ghiaţa inimilor noastre! S'a născut într'un lăcaş modest, ca să ne smerim şi noi trufia! Să primim, aşadară, astfel pe micul Isus, ca să putem aştepta fără frică ciasul înfiorător al dreptei Sale judecăţi! Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MIŞCAREA LITERARĂ.

Hirotonia ca piedecă pentru căsătorie.

Ediţia a doua a broşurei episcopului *Dr. Nicodim Milaş.*

Lucrarea episcopului Dr. Nicodim Milaş: «Hirotonia ca piedecă pentru căsătorie» a provocat o vie mişcare în biserica ortodoxă. Unii au primit-o cu simpatie, alţii însă, pe cari nu i-a putut convinge eruditul canonist, au cercat să-şi precizeze şi ei punctul lor de vedere şi să răstoarne argumentele cu cari ş-a spriginit episcopul Milaş părerea sa. Astfel s'a pornit o discuţie folositoare la tot cazul, căci lămurirea chestiunii din orice punct de vedere contribue numai la rezolvarea mai grabnică a ei. La noi, regretatul profesor Dr. Găina a adus-o la ordinea zilei, discutându-o obiectiv şi cu o rară putere de convingere. Cu atât mai puţin serioasă e «încercarea» d-lui advocat Mariu Theodorian. Peste broşura D-sale în chestiunea aceasta fiind puţin serioasă şi mai mult personală, s'a trecut deja de mult la ordinea zilei. La Ruşi, cari au început mai întâiu să discute recăsătorirea preoţilor, mai ales din punct de vedere practic, s'a tradus de două ori broşura episcopului Milaş (odată în Moscva apoi şi în Petersburg) şi s'au scris şi critici elogioase la adresa ilustrului ei autor. Chiar şi la Bulgari şi Greci au apărut recensiuni asupra lucrării acesteia. Mai intensiv însă s'a tractat chestiunea recăsătoririi preoţilor la Sârbi. Mişcarea preoţilor sârbi şi sgomotul ce s'a făcut cu predarea petiţiunii celor 500 de preoţi

către congres pentru permiterea căsătoriei a doua deoparte, broşura episcopului Milaş de altă parte, au îndemnat pe cei de altă părere să-şi exprime pe faţă nedumeririle faţă de reforma propusă. Pe lângă multe articole de prin ziare şi reviste, este de înregistrat mai ales broşura lui *Stefan N. Veselinovici* («Despre căsătoria preoţilor», Belgrad 1907) rectorul seminarului teologic din Belgrad şi cea a rectorului seminarial din Carloviţ *I. Vucicovici* («Păreri cu prilejul mişcării clerului ortodox pentru căsătoria a doua») tipărită în revista «Bogoslovskia Glasnik» din Carloviţ.

Având în vedere aceste scrieri, episcopul Milaş în ediţiunea a doua care a apărut zilele trecute a mai completat şi cores materialul privitor la «Hirotonie ca pedecă pentru căsătorie».

Aşa, în întroducere, pentruca să fie mai clară expunerea şi să se poată înţelege mai uşor deducţiunile despre întrebarea aceasta, defineşte autorul hirotonia (*χειροτονία*), ce se dă clerului superior, adecă episcopului, presbiterului şi diaconului, şi hirotesia (*χειροθεσία*) ce se dă clerului inferior, adecă ipodiaconului, ceteţilor, cântăreţilor etc. Hirotonia se săvârşeşte în altar numai de episcop, pe când hirotesia se săvârşeşte afară de altar înainte de începerea sf. liturgii tot de episcop, dar are dreptul să o săvârşească şi egumenul mănăstirii pentru mănăstirea sa. In legislaţiunea bisericească din secolul VII se pare că se prezintă astfel doctrina aceasta despre hirotonie şi gradele mai înalte ierarhice. Pe lângă episcop, presbiter şi diacon i-se dă şi ipodiaconului hirotonia, numărîndu-se astfel în clerul superior patru grade şi nu trei. Lămurind autorul aceasta mai departe ajunge la concluzia, că terminul hirotonie s'a folosit de părinţii din secolul VII. în sens mai larg, înţelegând sub el simplu punerea cuiva în respectivele grade ierarhice, indiferent, că ce fel de grade sunt acele, superioare sau inferioare, şi că nu au înţeles hirotonia sacramentală, prin care se împărtăşeşte darul dumnezeiesc respectivelor persoane alese. In acest senz mai larg a luat şi autorul hirotonia în lucrarea sa.

Mai departe tot în întroducere tractează şi despre posibilitatea schimbării unui canon bisericesc.

Canoanele biserceşti întărite prin autoritatea sinoadelor ecumenice se socotesc de neschimbabile şi întrucât sunt neschimbabile arată autorul, dovedind că numai legile bisericeşti privitoare la credinţă şi morală sunt neschimbabile şi ca atari trebue să rămână până la sfârşitul veacurilor, iar celelalte, canoanele, cari nu conţin vre-o doctrină dogmatică sau morală a bisericii şi nu sunt expresiunea vre-unei ordinaţiuni de drept divin, se pot schimba după împrejurările şi trebuinţele bisericei.

Anticipând acestea, autorul trece la însaş tractarea chestiunii care e împărţită după acelaş plan ca şi în ediţia primă, cu deosebirea, că aici cearcă cu un aparat mai bogat să-şi dovedească aserţiunile sale. Conclusiunile la cari ajunge sunt următoarele: 1. Taina preoţiei nu exclude taina căsătoriei. 2. Orânduirea ce există în biserica ortodoxă despre oprelişte a căsătoriei respectivilor membri din cler nu-i o orânduire de drept

BCU Cluj / Central University Library Cluj

divin, ci numai o orânduire a dreptului positiv bisericesc. 3. Aceasta orânduire a dreptului pozitiv bisericesc, cum este ea exprimată în respectivul canon, nu se referă la hirotonie, ca la un act sacramental, ci numai la poziția ce o ocupă din ordinul autorităților bisericești respectivele persoane, cari se află în vre-un grad ierarhic. 4. Aceeaș orânduire condiționată fiind de ordinul autorității bisericești cade în șirul acelor canoane, pe cari le poate schimba autoritatea bisericească după trebuințele bisericei. 5. O astfel de orânduire canonică e în drept să o schimbe oricare biserică autocefală în cuprinsul său, întrucât această schimbare corăspunde trebuințelor ei.

Protivnicii l-au învinovățit pe Milaș, că locurile citate din Chrisostom, Teodorit din Cir, le-a citat rău și tendențios, folosindu-le în favorul său. In ediția a doua a cores locurile acestea și s'a folosit de ele și așa, dovedind clar, ceeace era de dovedit prin aceste citate. Așa pe Chisostom homil. X. in I. Timoth. 3, 2 l-a tradus greșit astfel: «Bărbatul unei femei». Nu a zis-o aceasta apostolul ca o lege, că episcopului nu i-ar fi ertat să fie fără femeie, *ci ca să orânduiască cum trebue să fie;* căci Iudeilor le era permis să se însoare a doua oară și în acelaș timp să aibă două femei *cu totul legitime. Și pentru aceea s'a zis, precum o și înțeleg unii aceasta, anume ca de episcop să se primească numai acela, care-i bărbatul unei femei*». Acest citat l-a tradus corect episcopul Milaș așa: «Bărbatul unei femei». Nu vorbește așa pentruca să stabilească o lege, ca și când fără de aceasta nu ar putea fi (episcop), ci pentrucă vrea să combată necumpătarea, căci la Iudei era permis de a încheia a doua căsătorie și a avea două soții». Iar citatul[1]) din Chrisostom, homil II in Tit 1, 6 îl corege și completează astfel: «Inchide gura ereticilor, cari nu primeau căsătoria, arătând că aceasta nu-i vre-un lucru greșit, ci atât de cinstit, că prin el să poate suì și pe tronul cel sfânt (episcopesc), înfrânând totodată și pe cei nemoderați, și nepermițând să se primească după căsătoria a doua acest oficiu (episcopesc). Căci cine nu a păstrat nici o bunăvoință față de răpausata, cum poate fi acela bun conducător, căror reproșuri nu s'ar expune? Căci știți toți, că deșì după legi nu-i oprit a încheia a doua căsătorie, totuș pentru acest fapt se fac multe reproșuri, iar apostolul vrea ca conducătorul să nu dee celor supuși nici un motiv la vre-o observare». Iar la citatul din Theodorit în I Tim. 3, 2 indus de Milaș sunt de a se lăsa cuvintele din urmă «*și aceasta cu deosebire de aceea ca să nu i-se facă clerului nici un reproș*», cari sunt cuvintele unui vechi editor a lui Teodorit și cari — după părerea lui Milaș — completează părerile lui Teodorit despre căsătoria a doua.

Ne-am ținut de datorință a înregistra și aceste citate greșite și apoi corese de autor în ediția a doua, pentrucă ele s'au strecurat și în traducerea românească publicată în revista noastră. In esență ele nu schimbă mult, căci și așa lucrarea savantului canonist ortodox ne convinge despre necesitatea schimbării acelui canon, care oprește recăsătorirea preoților.

S. D.

[1]) Vezi „Revista Teologică", Nr. 5 pag. 198.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INFORMAŢIUNI.

Aviz. Cu numărul următor «Revista Teologică» întră în anul al doilea al existenţii sale, rugăm deci pe on. cetitori să-şi înoiască abonamentul. Tot odată le aducem la cunoştinţă, că în urma cheltuelilor mari ce le-am avut cu tiparul — trecând cu fiecare număr peste extenziunea de 2 coale (32 pag.) care o hotărîsem dintru 'nceput, — ne vedem siliţi a ridica preţul abonamentului dela 6 la 7 cor., iar pentru România dela 8 la 9 lei. În schimbul acestei neînsemnate urcări, vom recompenza pe on. cetitori şi de aici înainte cu material mai bogat şi ales.

La ziua sf. Andreiu tinerii dela seminariile noastre teologice-pedagogice au făcut pomenirea cu laudă a bărbatului aceluia, care din tot trecutul nostru bisericesc şi-a câştigat cea mai neveştezită cunună a nemuririi pentru tot viitorul nostru bisericesc şi naţional. Este de sigur un semn bun pentru viitor, că sufletele tinere ale preoţilor şi învăţătorilor noştri de mâne ţin să aducă an de an prinos de recunoştinţă acelui nemuritor arhiereu al nostru — Andreiu, care a fost ales şi trimis de Dumnezeul părinţilor noştri, ca — prin înţelepciunea spiritului său, prin virtuţile caracterului său, prin influinţa personalităţii sale, prin muncă stăruitoare şi prin o păstorire cu adevărat apostolească — să scoată biserica şi poporul nostru din casa robiei de veacuri, şi — prin organizaţia ce i-a dat-o, prin instituţiile şi averile, cu cari a înzestrat-o, prin duhul de viaţă, care i l-a inspirat — să-i asigure un viitor mai bun şi mai fericit. Ne place deci să ne mângăiem cu nădejdea, că tinerimea noastră, când se închină cu pietatea cuvenită memoriei acelui Mare bărbat, ştie şi aceea, că numai atunci va serba-o cu demnitate şi înţelepciune, dacă ajungând în vieaţă, ca tot atâţia preoţi şi învăţători, vor lucra cu tragere de inimă şi pricepere în senzul idealelor înalte, cari l-au călăuzit pe el, eternizând *astfel* gloria numelui său în vieaţa bisericei şi a poporului nostru. Serbările tinerimei noastre au deci şi înţelesul unei făgăduinţe pentru viitor, care va trebuì împlinită credincios. Aşa să fie!

Semne rele. Unii dintre preoţii noştri, slujitori ai sfântului altar s'au dedat în vremile din urmă la astfel de fapte şovăitoare cari nu le fac cinste şi nu pot fi aprobate nici din punct de vedere naţional-bisericesc, nici moral-creştinesc. S'ar aştepta cu drept cuvânt mai multă înţelegere pentru «răutatea zilei de azi» şi mai multă putere morală pentru a o înlătura. Biserica noastră, mai ales între împrejurările grele de astăzi, trebue să fie o *staţiune de putere neistovită*, un izvor de vieaţă dătător pentru toate necesităţile mari ale fiilor săi. Ne trebue păstori buni şi neşovăitori, cari să fie în stare a-ş pune şi vieaţa pentru binele turmei încredinţate lor, — iar nu năimiţi, cari văd lupul venind [illegible] oile şi fug şi lupul le răpeşte pe ele şi risipeşte oile (Ioan, 10, 12). [illegible] nu fie!

P. S. Sa Părintele episcop Ioan al Aradului a dat un circular către toţi preoţii şi învăţătorii din eparhie, punându-le la inimă combaterea unui mare duşman al bisericei şi poporului nostru: *alcoolizmul.* P. S. Sa arată în mod convingător urmările dezastroase ale acestei patimi rele, care slăbeşte corpul şi sufletul omului, îi pricinueşte boale înfricoşate, îi scurtează firul vieţii, îl împinge la alte păcate, ba chiar la fărădelegi şi crime, îl conduce la ruin material şi la degenerarea urmaşilor. În ţara noastră se bea atâta cantitate de beuturi spirtuoase, încât pe fiecare suflet cad 34 de litre pe an, iar 20% din locuitorii ţării trăiesc din aceea, că produc ori vând beuturi spirtuoase. „Afară de Dania, în Europa relativ ţara noastră, Ungaria, consumă cel mai mult spirt, iar între popoarăle Ungariei tocmai poporul nostru este consumantul cel mai mare“. P. S. S. rânduieşte apoi ca fiecare preot şi învăţător să ţină poporului în decursul iernii câte o prelegere instructivă, în care să combată alcoolizmul. In scopul acesta le indică şi izvoarăle literare pe cari să le conzulte şi, între alte poveţe înţelepte, le impune să înfiinţeze în fiecare sat câte o „Societate culturală a creştinilor“, care va avea scopul de a ridica cultura sătenilor în toate privinţele. La sfârşit, spre orientare, se indică şi dispoziţiile legii menite a pune stavilă păcatului beţiei. Toate orânduirile, poveţele şi îndemnurile cuprinse în circularul P. S. S. sunt cât se poate de salutare, şi ar trebuì să nu lipsească cel mai sever control, ca ele să fie duse la îndeplinire de toţi cei chemaţi. Cu cât greutăţile vieţii poporului nostru sporesc zi de zi, cu atât mai mult biserica prin slujitorii ei trebue să-i ridice şi întărească *puterea morală* de a-le suportà cu bărbăţie creştinească. Faţă de această îndatorire grea, n'ar trebuì să se păcătuiască.

La Bucureşti — după cum cetim în revista bis. «Amvonul» — s'a înfiinţat şi constituit o *«Societate pentru patronagiul condamnaţilor»*, al cărei scop creştinesc, întemeiat pe cuvintele Mântuitorului: «Veniţi binecuvântaţii părintelui meu... căci am fost în temniţă şi m-aţi cercetat», este: de a face ca condamnaţii să fie redaţi societăţii oamenilor cinstiţi, dupăce vor ieşì din închisoare. Societatea îşi va îndrepta privirile îndeosebi către copii abaudonaţi moralmente, căci ei sunt cari fac să crească numărul criminalilor şi al tâlharilor, prin regimul la care sunt supuşi în închisori şi prin dispreţul ce le arată societatea dupăce ies din închisori. Iniţiativa la înfiinţarea acestei societăţi de filantropie a luat-o dl *Scarlat Ferichide,* prim preşedinte al curţii de casaţie din Bucureşti şi dl *Rădulescu,* subdirectorul închisorilor, având şi spriginul unor persoane din cler. Frumoasă faptă şi vrednică de toată lauda!

Se scrie, că dl prof. *N. Iorga* a descoperit la mănăstirea *Probota,* judeţul Suceava, mormântul mamei lui Stefan cel Mare, domnul Moldovei. La anul viitor se va aşeza pe acel mormânt o piatră comemorativă de marmoră, pe cheltuiala cassei bisericei din România.

RĂSPUNS „UNIRII“.

În nr. 49 din 14 Decemvrie 1907, la rubrica «*Spicuiri*», «*Unirea*» din Blaj în mod indirect mă chiamă la un examen. Cu toată bătrâneța m'am decis totuş a mă supune şi acestui examen. Iată ce scrie «Unirea» sub titlul semnificativ: „*Cunțanu şi Blajul*“:

«În nr. ultim din interesanta «Revistă Teologică» dela Sibiiu, prof. Cunțanu, apreciind o carte corală, ține să se pronunțe, aşa *cum pricepe D-sa,* asupra unității limbii liturgice şi hazardează fraza: «una este limba liturgică la Bucureşti, alta la Sibiiu, alta la Cernăuți, *alta şi mai avântată, deodată însă şi cea mai depărtată de limba şi de înțelegerea poporului — la Blaj*». Tare suntem curioşi să ştim, ce ințelege d-sa prin aceste şire, ce am subliniat? Crede doară, că numai «*slava*», «*propovedania*», «*sobornicească*» şi alte «*prohoade*» de acestea înțelege poporul? A cetit d-sa cărțile liturgice şi corale revizuite de comisia pusă pe această treabă!) ori doară a auzit numai povestindu-se? ne vine să credem, că nu le-a cetit». Atâta «*Unirea*».

La toate întrebările acestea, unicul răspuns clar şi adevărat este: că domnul raportor al «Unirii» *nu vrea* să înțeleagă cuprinsul şirelor subliniate de d-sa; căci, cum se poate vedea din țesătura întrebărilor, d-sa este un bărbat luminat, care ştie cum se pot întoarce frazele — pe dos şi pe față.

Deosebirile multe şi mari, în terminii limbei liturgice, notorice fiind, eu nu m'am provocat la «*slavă*», care la noi s'a înlocuit cu «*Mărire*», nici la «*propovedanie*», nici la «*alte prohoade*», deşi în catalogul cărților aflătoare la librăria seminarului gr.-cat. din Blaj, între altele se află şi «*Prohodul*» Domnului nostru Isus Christos. Dar ca să nu provoc vre-o supărare, nu am amintit nici de «*seclii seclilor*», nici de alți termini liturgici mai avântați, ci în general, simplu şi obiectiv am constatat adevărul: că, în literatura noastră liturgică lipseşte unitatea limbii; aceasta o recunoaşte şi domnul raportor al «*Unirii*», când se provoacă la «*slavă*» şi la celelalte «*prohoade*».

De interes şi de importanță culturală pentru neamul românesc ar putea fi numai întrebarea: Cum, şi pe ce cale am putea ajunge şi noi la uniformitate în privința terminilor liturgici? La rezolvarea acestei chestiuni, competente ar fi consistoriile mitropolitane şi sinoadele arhiereşti; ştim însă, că aceste înalte autorități, deşi lucră la îndreptarea limbii liturgice, lucrarea aceasta, mai ales cu privire la uniformitatea limbii, nu succede, căci împrejurările nu permit, ca acele autorități să poată lucra în solidaritate, ci izolate cum sunt, izolat se lucră în direcțiunea aceasta la centrele bisericii. Ştiut este însă, că gândul omului, când porneşte într'o direcție, cu greu îşi află odihnă înainte de a fi ajuns la un liman dorit şi sigur; de aceea, în gândul meu, eu am «*hazardat*» chiar şi acea idee: că oare, în corpul savant al Academiei Române, nu s'ar putea constitui şi o secțiune, care să se ocupe anume cu îndreptarea şi uniformarea terminilor

în limba liturgică? căci, bărbaţii cei mai luminaţi, din ambele biserici surori, sunt şi vor fi membri ai Academiei.

Dacă, în cele premise, sau în cele următoare voiu fi greşit, mă rog de iertare! Mie mi-se pare însă, că în timpul mai nou, deosebirile între cele două biserici surori, nu numai în privinţa limbii liturgice, ci şi peste tot în ale ritualului, tot mai mult se ivesc la suprafaţă, aşa: în portul preoţilor, în tunderea părului, — la unii până în piele — în rasul bărbii, în croiala şi adjustarea unor vestminte preoţeşti la serviciul liturgic ş. a. În biserica gr.-cat., îmbrăcămintea băieţilor, cari servesc la sfeşnice, în loc de stihar, este: cămaşa albă şi guler roşu, întocmai ca în biserica rom.-catolică. Sincer vorbind, aşa cum eu «*pricep*», pe noi nu modele, nici metodele Vaticanului ne atrag spre Roma, ci columna lui Traian, cu care Vaticanul internaţional nu are a face.

De altcum, atari note deosebitoare, străine de ritul oriental, căruia aparţin şi fraţii gr.-cat., mai nainte nu existau; din contră: cu pietate-mi reamintesc anul 1864, când, în dieta din Sibiiu, mitropolitul Şuluţu şi Şaguna, ambii în reverende de una şi aceeaşi formă în croire şi în adjustare, ambii cu păr lung, cu barbe albe şi cu pălării de acelaş fazon, când mergeau împreună pe stradă, ori şedeau în dietă unul lângă altul, apăreau atâta de aproape, atâta de intimi în toate, ca doi adevăraţi fraţi şi păstori ai aceleiaşi turme, cari în toate chestiunile mari, în toate acţiunile vitale pentru poporul românesc mergeau împreună şi nedespărţiţi. La acesti doi arhierei români se potrivesc de minune versurile lui Alexandri:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Eu ţi-s frate, tu-mi eşti frate;
În noi doi, un suflet bate!

Frumos şi vrednic de urmat este exemplul acestor doi mitropoliţi pentru noi toţi: să-l urmăm! ***D. Cunţanu.***

Erori de tipar

obvenitoare la „nomenclatura mitropoliei Bălgradului" din nr. 11 a „Revistei Teologice".

1.	la	pag.	404	nota	3	„Sate, 13, 14",	cores	*Bunea*, ier., 14, 15
2.	„	„	405	şirul	10	„piscop Sava",	„	piscup Sava
3.	„	„	410	„	7	„partim",	„	passim
4.	„	„	410	„	25	„13 Martie 1607",	„	13 Martie 1606
5.	„	„	410	„	28	„anul 1607",	„	anul 1606
6.	„	„	412	„	15	„*Doroftei*",	„	*Dosoftei*
7.	„	„	412	„	15	„(1638"	„	(1628
8.	„	„	412	„	16	„adevăr vlădică"	„	adevăr încă vlădică
9.	„	„	412	„	17	„1628 până la 1640",	„	1621 până la 1628
10.	„	„	413	„	8	„pred"	„	pre dl
11.	„	„	414	nota	2	„Monografi",	„	Monografie
12.	„	„	414	„	2	„Tr. Temesvár",	„	Fr. Temesvár
13.	„	„	415	„		„Bársáy",	„	Bánság
14.	„	„	415	„		„Ioan Ardelean",	„	George Ardelean.

Cluj Biblioteca ROMANIA